

SNÆFELLSJÖKULS
ÞJÓÐGARÐUR

Snæfellsjökulspjóðgarður

Stjórnunar- og verndaráætlun

Snæfellsbær, 2023

UMHVERFIS
STOFNUN

UMHVERFIS
STOFNUN

Suðurlandsbraut 24
108 Reykjavík
591 2000
ust@ust.is
ust.is

Heiti skýrslu	Stjórnunar- og verndaráætlun - Snæfellsjökulspjóðgarður
Útgáfunúmer	UST-2022:12
Mánuður, ár	Mars, 2023
Ritsjórar	Guðbjörg Gunnarsdóttir og Hákon Ásgeirsson
Útgefandi	Umhverfisstofnun
Forsíðumynd	Linda Björk Hallgrímsdóttir
Aðrar myndir	Unsplash, Arkis.is, Landslag ehf, Snævarr Guðmundsson og starfsmenn þjóðgarðsins.

SNÆFELLSJÖKULS
ÞJÓÐGARÐUR

Stjórnunar- og verndaráætlun
Snæfellsjökulsþjóðgarðs
endurspeglar virðingu fyrir
verðmætum hans;
náttúru, sögu og
menningarminjum og vinsemd
gagnvart gestum,
hagsmunaaðilum og
heimamönnum.

Sátt ríki um stefnu og starfsemi
þjóðgarðsins, hagsæld og
tækifæri.

UMHVERFIS
STOFNUN

1

UMGJÖRÐ

Þjóðgarðurinn
Stjórnunar- og verndaráætlun
Samráð
Eignarhald og umsjón
Lagalegur og stjórnsýslulegur rammi
Skipulagsáætlanir
Þjóðlendur
Verndargildi og verndarflokkur
Alþjóðlegar skuldbindingar

2

STAÐA, STEFNA OG LEIÐIR

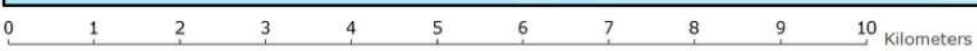
Mörk svæðisins og svæðisskipting
Aðkomuleiðir og tengsl við grannsvæði
Helstu ógnir og ástandsmat
Loftslagsmál
Aðgengi fyrir alla
Nærsamfélagið
Vegir og bílastæði
Umferð á jökli
Námur
Úrgangur og flokkun
Skilti
Ferðaleiðir
Gönguleiðir og áningarstaðir
Hjólaleiðir
Reiðleiðir og áningarstaðir
Náttúruminjar
Jarðminjar
Gróður og vistgerðir
Dýralíf

Vatnafar og vatnshlot
Menningarminjar
Landnotkun
Landbúnaður
Ferðaþjónusta og útivist
Landvarsla og starfsmenn
Sjálfbodaðliðar í náttúruvernd
Tjaldstaðir
Fræðsla og kynning
Þjóðgarðsmiðstöð og gestastofur
Byggingar
Viðburðir, kvikmyndataka og ljósmyndun
Mönnuð loftför
Fjarstýrð loftför
Öryggismál
Rannsóknir og vöktun
Heimildaskrá

3

SÉRREGLUR

1. Umgjörð

Þjóðgarðurinn

Snæfellsjökulsþjóðgarður var stofnaður skv. lögum um náttúruvernd nr. 44/1999 þann 28. júní árið 2001 í þeim tilgangi að vernda fagra og fjölbreytilega náttúru svæðisins og merkar sögulegar minjar. Líkt og gildir um aðra þjóðgarða er markmiðið jafnframt að auðvelða fólki að ferðast um svæðið, kynnast því, fræðast um það, njóta þess og læra þannig að meta það.

Friðlýsingin átti nokkuð langan aðdraganda en fyrstu opinberu hugmyndir um verndun svæðisins undir Jökli má rekja aftur til fyrsta náttúruverndarþings árið 1972. Fjölbreytileiki jarðmyndana er óvíða jafn mikill og á Snæfellsnesi og er Snæfellsjökull kjarni eldvirkinnar í þjóðgarðinum.

Snæfellsjökull skipar auk þess sérstakan sess í huga margra vegna fegurðar og krafts sem sumir finna fyrir í nálægð hans. Sérstaða þjóðgarðsins felst einnig í nálægð við sjóinn og fjölbreyttri strandlengju en þjóðgarðurinn var sá fyrsti á landinu sem náði í sjó fram. Merkar menningarminjar tengdar búsetu og sjósókn frá tímum arabátaútgerðar og allt aftur til landnáms eru víða meðfram ströndinni.

Þrívíddarkort af þjóðgarðinum [má sjá hér](#).

Snæfellsjökull er helsta einkenni þjóðgarðsins, formfögur eldkeila hulin jökli. Hann hefur sem slíkur mikið verndargildi. Snæfellsjökull gaus síðast fyrir um 2000 árum stóru þeytigosu. Þrátt fyrir að Jökullinn hafi verið þöggull um hríð er hann enn virkur. Stór hluti þess eldstöðvakerfis sem tilheyrir Snæfellsjökli er innan þjóðgarðsins.

Árið 2019 reyndist flatarmál Snæfellsjökuls vera orðið 8,8 ferkílómetrar og hafði minnkað um 1,2 ferkílómetra frá árinu 2008. Minnkunin var að jafnaði um 11 hektarar á ári, sem jafngildir flatarmáli ríflega 15 fótboltavalla á ári hverju. Um aldamótin 1900 var jökullinn nær 25 ferkílómetrar að flatarmáli eða tæplega þrefalt stærri en árið 2019. Hopunin er mest að norðanverðu þar sem jökultungur náðu lægst yfir sjávarmál. Meðalþykkt íssins var um 30 m árið 2003. Talið er að jökullinn muni tapa hlutfallslega meiri massa í náinni framtíð en flestir aðrir jöklar þar sem hann er þunnur og snælinan liggur hátt. Þar af leiðandi er safnsvæði hans mjög lítið, þ.e. sá hluti jökulsins sem nær að bæta við sig á hverju ári. Ef til vill hverfur hann þó ekki algjörlega þar sem fjallið sjálft er hærra en 1400 metrar yfir sjávarmáli.

Náttúrulegt landslag

Landslag Snæfellsjökulsþjóðgarðs er afar fjölbreytilegt enda nær hann frá jökultindi niður að sjó. Fjölmargar náttúruperlur eru innan hans og efst gnæfir jökullinn sjálfur formfagur. Hraunreiði liðast niður hlíðar jökulsins að sunnanverðu og móbergsfjöll allt um kring eru margbreytileg að lögun. Upp af Eysteinsdal eru vikurflákar og ógróið land, jöklalandslag nýlega komið undan ís með jökulgörðum og stórgrýti.

Láglendið innan þjóðgarðsins er að mestu mólendi og hraun sem runnið hafa frá Snæfellsjökli eða eldvörpum á láglendi. Hraunin eru bæði helluhraun og apalhraun og í þeim eru gjótur og hellar. Hraunin eru víðast þakin mosa og inn á milli má finna fallega, skjólsæla bolla með gróskumiklum gróðri. Helstu fossar í þjóðgarðinum eru Klukkufoss við rætur Hreggnasa með stuðlabergi allt um kring og nokkru austar, í Blágili, falla tveir fossar í einn hyl og hafa þeir verið nefndir Þverfossar. Stöðuvatnið Dýjadalsvatn er í norðanverðum þjóðgarðinum og tjarnir eru í Beruvík. Frá Jöklinum rennur Móðulækur til sjávar við Gufuskála og getur hann orðið að fljóti en aðrir lækir eru í Beruvík og á Harðabala upp af Eysteinsdal eru Ljósulækir.

Hafið umlykur þjóðgarðinn á þrjá vegu og ramar inn heildarmynd landslags. Ströndin er mjög fjölbreytileg þar sem skiptast á grýttir vogar, stendur með ljósum sandi og svörtum og snarbrattir sjávarhamrar með iðandi fuglalífi um varptímann. Hamrabeltin upp af láglendinu vestast eru fornir sjávarhamrar.

Menningarlandslag

Land þjóðgarðsins hefur mótast af búsetu manna og athöfnum allt frá landnámstíma og skapað menningarlandslag sem er einkum áberandi með ströndinni þar sem minjar býla og sjávarútvegs eru víða sýnilegar. Á þeim svæðum hafa tún verið sléttuð, veggir hlaðnir og varir ruddar. Þau svæði þar sem menningarlandslag er einkum áberandi eru við Gufuskála, á Öndverðarnesi, við Saxhól, í Beruvík, við Hólahóla, í Dritvík og á Malarrífi. Á tuttugustu öld voru efnisnámur á nokkrum stöðum í landi þjóðgarðsins og vikurnám norðan og austan við jökulinn þar sem enn er fjöldi minja eftir framkvæmdirnar. Menningarlandslag flokkast sem fornleifar og fellur undir lög um menningarminjar.

Ítarlegri upplýsingar og fróðleik um friðlýsta svæðið má finna á heimasíðu þjóðgarðsins.

„Þessi jökull er aldrei einsog vanalegt fjall.
Sem fyr segir er þetta aðeins búnga og nær ekki
æði hátt uppí loftið.
Það er einsog þetta fjall hafi aungva skoðun. Það
heldur aungvu fram. Það vill aungvu troða uppá
neinn. Aldrei ætlar það ofan í mann.
Vel bergklifrandi menn koma hingað rakleitt til að
ganga fjallið af því að það er eitt af frægustu
fjöllum heimsins, og þegar þeir sjá það, spyrja
þeir; er þetta þá alt og sumt; og nenna ekki upp!”

Úr Kristnihaldi undir Jökli, Halldór Laxness

Stjórnunar- og verndaráætlun

Stjórnunar- og verndaráætlun fyrir Þjóðgarðinn Snæfellsjökul, sem hér lítur dagsins ljós er endurskoðun á eldri áætlun sem tók gildi árið 2010. Meginmarkmið með gerð áætlunarinnar er að tryggja áfram vernd náttúru- og menningarminja þjóðgarðsins um leið og fólki er gert kleift að njóta hans án þess að verndargildi svæðisins rýrni. Lögð er áhersla á hvernig viðhalda megi verndargildinu í sátt við heimamenn og aðra hagaðila.

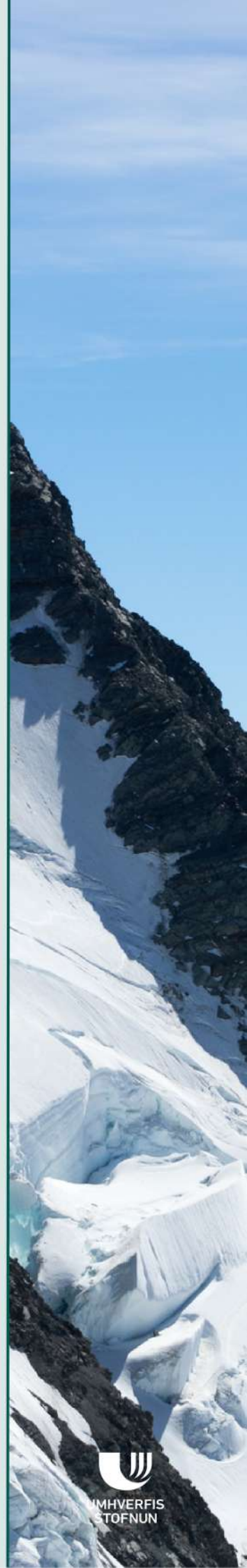
Vinna við stjórnunar- og verndaráætlun þjóðgarðsins hófst vorið 2020 og er unnin af samstarfshópi sem skipaður var vegna gerðar hennar og er sett í samræmi við 81. gr. laga um náttúruvernd nr. 60/2013. Áætluninni er ætlað að vera stefnumótandi skjal þar sem framtíðarsýn svæðisins er mótuð og er hún hugsuð sem stjórnæki til að ná fram þeirri sýn.

Samstarfshópin skipuðu:

- Fulltrúi Ferðamálasamtaka Snæfellsness
- Fulltrúi Minjastofnunar Íslands
- Fulltrúi Náttúrustofu Vesturlands
- Fulltrúi Snæfellsbæjar
- Fulltrúar Umhverfisstofnunar

Stjórnunar- og verndaráætlunina skal endurskoða eftir því sem tilefni er til. Áætluninni er skipt í þrjú kafla. Í fyrsta kafla eru bakgrunnsupplýsingar um þjóðgarðinn, í öðrum kafla er sett fram stefna og markmið fyrir svæðið og í þriðja kafla eru tilgreindar þær sérreglur um umferð og dvöl sem gilda um hið friðlýsta svæði samkvæmt áætlun þessari.

Aðgerðaáætlun fyrir þjóðgarðinn gildir til þriggja ára og er uppfærð árlega í samræmi við þriggja ára verkefnaáætlun Landsáætlunar um uppbyggingu innviða. Í aðgerðaáætlun eru tilgreindar þær aðgerðir sem farið verður í árlega og aðgerðir sem eru fyrirhugaðar á næstu þremur árum. Aðgerðaáætlun er aðgengileg á [heimasíðu þjóðgarðsins](#).

Samráð

Í samræmi við 3. mgr. 81. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd var haft samráð við fagstofnanir og aðila sem hagsmuna eiga að gæta á svæðinu. Gerð var hagsmunaaðilagreining til að greina þá aðila sem hafa ríka hagsmuni innan þjóðgarðsins og geta hjálpað til við að móta stefnu og finna leiðir til að samtvinnna náttúruvernd og nýtingu svæðisins. Út frá niðurstöðu þeirrar greiningar var þeim aðilum boðið á fundi þar sem sértækir hagsmunir, áherslur og upplýsingar sem aðilar höfðu fram að færa voru til umfjöllunar. Lista yfir samráðsaðila má finna á heimasíðu Umhverfisstofnunar og var haft samráð við þá eins og þurfa þótti. Gott samstarf þjóðgarðsins við sveitarfélagið, stofnanir þess og íbúa er afar mikilvægt.

Rafrænn íbúafundur var haldinn 24. febrúar 2021 þar sem vinna við stjórnunar- og verndaráætlun var kynnt. Átján manns mættu á fundinn og var fundarmönnum skipt í minni hópa. Hver hópur fjallaði um málefni þjóðgarðsins og lagði línur fyrir áhersluatriði varðandi stjórnun og rekstur þjóðgarðsins. Hugmyndabanki var settur upp á heimasíðu áætlunarinnar þar sem fólk gat sent inn athugasemdir og tillögur. Í kjölfarið var hagsmunaaðilum boðið til samráðsfunda. Í október árið 2021 voru haldnir fundir með börnum og ungmennum á Snæfellsnesi. Tilgangur þeirra var að fá fram hugmyndir þeirra um þjóðgarðinn og framtíð hans. Var það í fyrsta sinn sem samráðsfundur var haldinn sérstaklega með yngstu kynslóðinni í tengslum við stefnumótun friðlýstra svæða.

Fundargerðir og samantektir eru aðgengilegar [á heimasíðu þjóðgarðsins](#).

Eignarhald og umsjón

Samkvæmt 47. gr. náttúruverndarlaga nr. 60/2013 skulu landsvæði þjóðgarða vera í ríkiseign nema sérstakar ástæður mæli með öðru og um það náist samkomulag milli ráðherra og landeigenda.

Þegar Snæfellsjökulsþjóðgarður var stofnaður var það gert skv. náttúruverndarlögum nr. 44/1999 og var þar gert ráð fyrir að landsvæðið væri í ríkiseign. Ekki náðist samkomulag um tvö svæði innan fyrirhugaðs þjóðgarðs en samningur var gerður við landeigendur varðandi umgengni um svæðin. Svæðin voru annars vegar Hríshóll, 25 ha svæði í landi Gufuskála og hins vegar jörðin Einarslón sem er 324 ha að stærð.

Þá var seinna gert samkomulag við Skógrækt ríkisins um umsjón með Gufuskálandi. Um Hríshól náðist samkomulag við stækkun þjóðgarðsins árið 2021 og er hann nú hluti þjóðgarðs. Jökullinn sjálfur er þjóðlenda.

Rekstur þjóðgarðsins fer skv. náttúruverndarlögum og er í höndum Umhverfisstofnunar.

Með Umhverfisstofnun starfar þjóðgarðsráð, sem umhverfis-, orku og loftslagsráðherra skipar. Þar eiga sæti fulltrúar frá Umhverfisstofnun, Snæfellsbæ, Minjastofnun Íslands, Ferðamálasamtökum Snæfellsness, Náttúruverndarsamtökum og Samtökum útivistarfélaga. Hlutverk þjóðgarðsráðs er að fjalla um stefnumarkandi mál er varða þjóðgarðinn. Þjóðgarðsvörður annast daglegan rekstur og umsjón þjóðgarðsins sbr. 5. grein auglýsingar um þjóðgarðinn.

Minjastofnun Íslands fer með umsjón og stjórnýslu menningarminja í þjóðgarðinum samkvæmt lögum nr. 80/2012 um menningarminjar.

Lagalegur og stjórnsýslulegur rammi

Snæfellsjökulspjóðgarður var friðlýstur 28. júní árið 2001 skv. reglugerð nr. 568/2001 í samræmi við þágildandi lög nr. 44/1999 um náttúruvernd. Friðlýsingin var endurskoðuð og þjóðgarðurinn stækkaður 20 árum síðar sbr. auglýsingu nr. 935/2021.

Samkvæmt lögum um náttúruvernd nr. 60/2013 ber Umhverfisstofnun ábyrgð á að gerð sé stjórnunar- og verndaráætlun fyrir friðlýst svæði og eru löggin leiðarstef áætlunarinnar. Í fjórtánda kafla laganna er fjallað um umsjón og eftirlit með náttúruverndarsvæðum, m.a. um rekstur þjóðgarða og landverði en afmörkuð svæði innan þjóðgarðsins falla undir sérstök ákvæði laganna, s.s. um sérstaka vernd eldvarpa og eldhrauna. Um þjóðlendur gilda lög um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afrétta nr. 58/1998.

Önnur íslensk lög hafa jafnframt þýðingu fyrir þjóðgarðinn og stefnumótun hans, s.s. lög um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum nr. 64/1994, auglýsing um friðun ákveðinna æðplantna, mosa og fléttna nr. 1385/2021, lög um menningarminjar nr. 80/2012, skipulagslög nr. 123/2010, lög um skipulag haf- og strandsvæða nr. 88/2018 og lög um stjórn vatnamála nr. 36/2011.

Minjastofnun Íslands fer með umsjón og stjórnsýslu menningarminja, fornleifa- og byggingararfs, í samræmi við lög nr. 80/2012 um menningarminjar.

Skipulagsáætlanir

Í gildi eru ýmsar skipulagsáætlanir sem hafa áhrif á stjórnun, verndun og nýtingu í Snæfellsjökulþjóðgarði. Innan þjóðgarðsins er í gildi aðalskipulag Snæfellsbæjar 2015-2031 sem var samþykkt vorið 2018, [sjá hér](#). Deiliskipulag fyrir Skarðsvík er í gildi og í vinnslu er skipulag fyrir Djúpalón. Stefnt er á að gera deiliskipulag einnig fyrir Malarrif og Svalþúfu og Öndverðanes. Mikilvægt er að samræmi sé á milli skipulagsáætlana og stjórnunar- og verndaráætlana. Allar framkvæmdir í samræmi við skipulag innan þjóðgarðsins eru háðar leyfi Umhverfisstofnunar, sbr. 2. mgr. 40. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd og leyfi sveitarfélagsins Snæfellsbæjar sbr. skipulagslög nr. 123/2010 og lög nr. 160/2010 um mannvirki.

Úr aðalskipulagi

Í aðalskipulagi Snæfellsbæjar er tekið tillit til verndarsvæða. Lögð er áhersla á að ávallt verði gert deiliskipulag þegar framkvæmdir eru fyrirhugaðar innan þjóðgarðsins. Gert er ráð fyrir að Snæfellsnes styrkist sem einn af megináfangastöðum ferðamanna á Íslandi. Í aðalskipulagi er lögð áhersla á að á ferðamannastöðum verði notað varanlegt efni sem fellur vel að umhverfinu og að öll mannvirki láti lítið yfir sér. Enn fremur segir að stuðlað verði að góðu flæði og dreifingu ferðamanna um svæðið til að virða þolmörk íbúa og að eftirsótt svæði skaðist ekki af of miklu álagi. Unnið verði að stefnumótun um umferð, þannig að ef umferð einkabíla verður of mikil muni Strætó flytja fólk á milli helstu staða. Skilgreindir eru fjórir efnistöku- og efnislosunarstaðir innan þjóðgarðs. Samkvæmt aðalskipulagi er stefnt á að auka umhverfisvæna orkunýtingu í sveitarfélaginu og gert er ráð fyrir tveimur iðnaðarsvæðum fyrir vindmyllugarða innan þjóðgarðsins, annar við Gufuskála og hinn milli Hellissands og Gufuskála, gert er ráð fyrir að fjarskiptamastur við Gufuskála víki og vindmyllugarður verði þar sem fjarskiptamastur er nú.

Deiliskipulag Skarðsvíkur

Í gildi er deiliskipulag fyrir Skarðsvík frá árinu 2016. Markmið með skipulaginu er að bæta aðstöðu fyrir ferðamenn og aðgengi gesta í Skarðsvík. Skilgreina á aðkomusvæði, gönguleiðir, bíla- og rúrustæði og áningarstað, ásamt byggingareit fyrir salernisbyggingu. Sjá deiliskipulag hér.

Þjóðlendur

Jökullinn sjálfur er þjóðlenda. Þjóðlendur eru landsvæði þar sem íslenska ríkið er eigandi lands og hverskonar landsréttinda og hlunninda sem ekki eru háð einkaeignarrétti.

Um þjóðlendur gilda lög nr. 58/1998. Í 1. mgr. 3. gr. laganna kemur fram sú meginregla að enginn megi hafa afnot af þjóðlendu fyrir sjálfan sig. Til slíkra afnota telst meðal annars að reisa mannvirki, hvers konar jarðrask sem og nýting hlunninda, vatns- og jarðhitaréttinda. Öll slík afnot eru leyfisskyld eins og nánar er mælt fyrir um í lögnum.

Leyfisveitingarhlutverkinu í þjóðlendum er skipt á milli ráðherra annars vegar og sveitarstjórna hins vegar, sbr. 2. og 3. mgr. 3. gr. laganna.

Nýting vindorku og vatns- og jarðhitaréttinda innan þjóðlendna er háð leyfi forsætisráðherra. Öll önnur nýting á landi og landsréttindum í þjóðlendum er háð leyfi hlutaðeigandi sveitarstjórnar. Hér fellur undir öll önnur nýting en sú sem forsætisráðherra er falið að veita leyfi fyrir. Sé nýting heimiluð til lengri tíma en eins árs gera lögín þó ráð fyrir að einnig þurfi samþykki ráðherra fyrir nýtingunni, sbr. 2. másl. 3. mgr. 3. gr. laganna. Þó þarf alltaf samþykki ráðherra fyrir allri nýtingu náma og annarra jarðefna (í þjóðlendum), óháð tímalengd. Snæfellsjökull ásamt svæði sunnan og austan við hann, er þjóðlenda skv. úrskurði óbyggðanefndar í máli nr. 1/2018 og þar með gilda um hann lög nr. 58/1998 um þjóðlendur.

Nýting vindorku, vatns- og jarðhitaréttinda er háð leyfi ráðherra. Öll önnur nýting á landi og landsréttindum í þjóðlendum eru háðar leyfi hlutaðeigandi sveitarstjórnar. Hér fellur undir öll önnur nýting en sú sem forsætisráðherra er falið að veita leyfi fyrir.

Sé nýting heimiluð til lengri tíma en eins árs gera lögín þó ráð fyrir að einnig þurfi samþykki ráðherra fyrir nýtingunni, sbr. 2. másl. 3. mgr. 3. gr. laganna.

Alltaf þarf samþykki ráðherra fyrir allri nýtingu náma og annarra jarðefna (í þjóðlendum), óháð tímalengd.

Sveitarstjórn er heimilt að semja um endurgjald vegna afnota sem hún heimilar að fengnu leyfi ráðherra. Innan Þjóðgarðsins Snæfellsjökuls þýðir þetta í framkvæmd að ef áhugi er á að þjóða upp á ferðapjónustu innan þjóðlendunnar skuli hún auglýst þannig að öllum gefist færi á að sækja um.

Sveitarstjórn ásamt Umhverfisstofnun meta umsóknir og ákvarða leyfisveitingu. Ef leyfið á að gilda lengur en í eitt ár þarf ráðherra einnig að samþykkja leyfið. Árið 2019 mótaði forsætisráðuneytið stefnu um samþykki um nýtingu lands og landsréttinda í þjóðlendum.

Ráðuneytið telur mikilvægt að setja fram í stefnu þau sjónarmið sem ráðherra leggur til grundvallar við ákvörðun um nýtingu lands og landsréttinda innan þjóðlendna í þeim tilgangi að skapa aukinn fyrirsjáanleika og festu í stjórnsýsluframkvæmd ráðuneytisins.

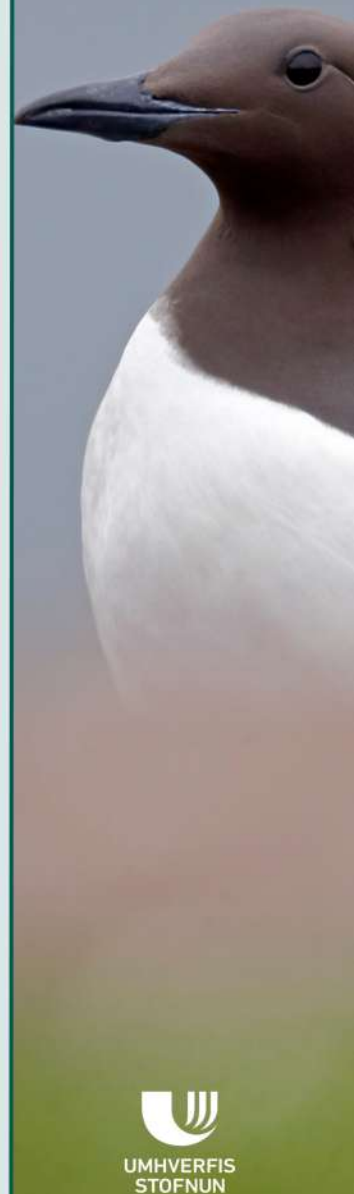
Verndargildi og verndarflokkur

Snæfellsjökulþjóðgarður var stofnaður í þeim tilgangi að vernda bæði sérstaka náttúru svæðisins og merkilegar sögulegar minjar. Verndargildi hans felst því bæði í náttúrufarslegum þáttum, svo sem fjölbreyttum jarðmyndunum og lífríki lands og sjávar, sem og menningarlegum þáttum, bæði sýnilegum minjum ásamt sögum og sögnum. Náttúra, saga og menning tvinnast saman og mynda eina heild.

Markmið þjóðgarðsins er að viðhalda jarðfræðilegu verndargildi með því að rýra ekki jarðfræðilega fjölbreytni svæðisins. Markmiðið næst með því að verndun jarðmyndana sé ávallt höfð að leiðarljósi við skipulag, framkvæmdir og aðra uppbyggingu. Til að rýra ekki líffræðilegt gildi þjóðgarðsins er markmiðið að vernda lífríki svæðisins og leyfa því að þróast án inngripa mannsins í anda samningsins um líffræðilega fjölbreytni. Eins þarf að huga að því hvort fara þurfi í vistheimtaraðgerðir, þ.e. aðgerðir sem ýta undir náttúrulega framvindu, vegna landgæða sem hafa tapast og/eða hvort fara þurfi í aðgerðir gegn framandi og ágengum tegundum til að koma í veg fyrir að þær hafi áhrif á náttúrulega framvindu gróðurs og vistkerfa.

Menningarlegt gildi þjóðgarðsins felst í menningarminjum, einkum tengdum búsetu, gömlum þjóðleiðum og arabátaútgerð, sögnum, skáldskap og öðrum listum. Menningarminjarnar segja sögu lífsbaráttu sem er tengd því náttúrulega umhverfi sem fólkið bjó í.

Fræðslu- og vísindalegt gildi þjóðgarðsins er hátt en einn megintilgangur þjóðgarða er fræðsla um náttúru og náttúruvernd. Fjölbreytt og stórbrotin náttúra og merkar sögulegar minjar gera svæðið kjörið til fræðslu. Vísindalegt gildi svæðisins felst m.a. í frekari upplýsingaöflun og rannsóknum á jarðmyndunum, vatnafari, menningarminjum, lífríki og á sviði ferðamála.

Snæfellsjökull er einkar formfagurt fjall og hefur mikið sjónrænt gildi bæði fyrir þá sem eru í nálægð hans en einnig hina sem sjá hann úr fjarlægð, en á björtum degi sést hann víða á vestanverðu landinu, allt frá Reykjanesi til Bjargtanga. Samspil lands og sjávar hefur einnig mikið sjónrænt gildi.

Þjóðgarðurinn styður við allar þrjár meginstoðir sjálfbærrar þróunar. Umhverfispátturinn er ein þeirra og samfélagslegi þátturinn önnur.

Mikilvægi hreyfingar í heilnæmu og fallegu umhverfi er óumdeilanlegt fyrir bæði líkamlega og andlega heilsu. Á tímum stöðugt vaxandi áreitis hafa náttúruverndarsvæði mikið og vaxandi gildi hvað þetta varðar. Þjóðgarðurinn er útivistarsvæði Snæfellinga og fjöldi ferðamanna sækir þangað árlega.

Þriðja stoð sjálfbærrar þróunar er sú efnahagslega en svæðið hefur mikið aðdráttarafl fyrir ferðamenn, sem skilar tekjum til nærsamfélagsins. Fegurð og mikilfengleiki svæðisins gerir það einnig að verkum að sjónrænt hefur svæðið viðskiptalegt gildi, t.d. fyrir auglýsingar og kvikmyndun.

Verndargildi þjóðgarðsins á alþjóðavísu felst bæði í jarðfræðilegri og líffræðilegri fjölbreytni. Svæðið er hluti af eldri hluta N-Atlantshafshryggisins og landslagið einkennist af fjölbreyttum jarðmyndunum á tiltölulega litlu svæði. Þá hefur Náttúrufræðistofnun Íslands skilgreint vestasta hluta Snæfellsness sem mikilvæga sjófuglabyggð þar sem kría nær alþjóðlegum verndarviðmiðum og talsvert er af bjargfuglum sem verpa á svæðinu. Svæðið nær yfir þjóðgarðinn og er á IBA-skrá (Important Bird and Biodiversity Areas) sem alþjóðlega mikilvægt fuglasvæði.

Verndun Snæfellsjökulspjóðgarðs styður ákvæði 47. gr. laga um náttúruvernd þar sem fjallað er um verndarflokkinn þjóðgarða.

Samkvæmt skilgreiningu Alþjóða náttúruverndarsamtakanna IUCN fellur þjóðgarðurinn í flokk II, þjóðgarðar.

Alþjóðlegar skuldbindingar

Íslenska ríkið hefur undirgengist skuldbindingar á alþjóðlegum vettvangi m.a. á sviði náttúruverndar. Hér verður fjallað um þá samninga sem eiga við um þjóðgarðinn en nánari upplýsingar um alþjóðlega samninga á sviði náttúruverndar er að finna á [heimasíðu Umhverfisstofnunar](#).

- *Samningur Sameinuðu þjóðanna um líffræðilega fjölbreytni (Ríósamningurinn), fullgiltur árið 1995.*
- *Bernarsamningurinn um vernd villtra plantna og dýra og lífsvæða í Evrópu, fullgiltur árið 1993.*
- *Árósasamningurinn um upplýsingaskyldu stjórnvalda og þátttöku almennings til ákvarðanatöku í umhverfismálum sem fullgiltur var árið 2011.*
- *Landslagsverndarsamningur Evrópu sem ætlað er að stuðla að vernd og góðri stjórn í tengslum við landslag.*
- *CAFF - samþykkt um lífríkisvernd á norðurslóðum, frá 1992.*

Heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun voru samþykkt af fulltrúum allra aðildarríkja Sameinuðu þjóðanna í september árið 2015. Heimsmarkmiðin eru samþætt og órjúfanleg og mynda jafnvægi milli þriggja stoða sjálfbærrar þróunar; hinnar efnahagslegu, félagslegu og umhverfislegu. Þá fela þau einnig í sér fimm meginþemu sem eru mannkynið, jörðin, hagsæld, friður og samstarf. Áætlun þessi tekur tillit til allra þessara þátta.

2.

Staða, stefna og leiðir

2. Staða, stefna og leiðir

Í þessum kafla verða markmið skilgreind, framtíðarsýn og stefna sett fram og aðgerðir kortlagðar.

Framtíðarsýn er að þær umbætur sem gerðar verða í þjóðgarðinum hafi kynslóðir framtíðarinnar í huga.

Áhersla er lögð á að auka verðmæti þjóðgarðsins og efla þjónustu við gesti hans. Í því felst m.a. að verðmæti þjóðgarðsins, náttúra og menningarminjar, verði vel varðveitt, fræðsla markviss og að innviðaupbygging í þjóðgarðinum þjóni verðmætum hans og gestum.

Tekið verður vel á móti gestum þjóðgarðsins og tenging þeirra við náttúru og sögu garðsins eflað með það að leiðarljósi að þekking og skilningur á verðmætunum auki stolt og væntumþykju fólks á þeim.

Þjóðgarðurinn bætir lýðheilsu með því að veita tækifæri til útivistar og hreyfingar í fögru og lítt menguðu umhverfi. Þjóðgarðurinn vinnur með heimamönnum að uppbyggingu svæðisins og hvetur og styður við hugmyndir um nýsköpun sem geta orðið til hagsbóta fyrir íbúa og þjóðgarðinn.

Byggt er á niðurstöðum frá íbúáþingi og samráðsfundum við fjölmarga hagsmunaaðila.

Mörk svæðisins

Snæfellsjökulþjóðgarður er í Snæfellsbæ. Mörk hans eru sýnd á korti á [heimasíðu þjóðgarðsins](#). Friðlýsta svæðið er 183 ferkílómetrar að stærð. Nákvæmari mörk afmarkast af þeim hnitum sem gefin eru upp í ISN93 hnitakerfi í [auglýsingu um friðlýsingu þjóðgarðsins](#). Við stækkun þjóðgarðsins voru mörk hans lagfærð í aðalskipulagi Snæfellsbæjar.

Svæðisskipting

Í þjóðgarðinum er eitt svæði skilgreint þar sem veiðar á rjúpu eru leyfilegar og tvö þjónustusvæði. Heildarskipulag hefur ekki verið unnið fyrir þjóðgarðinn en stefnt er að því að það verði unnið. Stök svæði innan þjóðgarðsins hafa verið deiliskipulögð.

- Svæði A: Svæði norðan Snæfellsjökuls, um fjalllendið Skál, Gráborg, Stapaborgir og Búrfell. Veiði á rjúpu heimil. Svæðið er [skástrikað - sjá á korti á heimasíðu þjóðgarðsins](#).
- Svæði B: Malarrif. Þjónustusvæði.
- Svæði C: Mannvirki á Gufuskálum. Þjónustusvæði.

Aðkomuleiðir og tengsl við grannsvæði

Grannsvæði þjóðgarðsins eru þau svæði sem liggja að honum eða eru hluti af landslags- eða vistheild hans.

Snæfellsjökulsþjóðgarður er vestast á Snæfellsnesi. Aðkomuleiðir inn í þjóðgarðinn eru þrjár. Vegur nr. 574, Útnesvegur, liggur fyrir Jökul og í gegnum þjóðgarðinn og er hann lagður bundnu slitlagi. Aðkomuleiðir eru því bæði að norðan- og sunnanverðu inn í þjóðgarð. Mikil umferð er um Útnesveg allan ársins hring, bæði umferð íbúa og ferðamanna.

Að austan liggur vegur nr. 570 um Jökulháls á milli Arnarstapa og Ólafsvíkur. Frá honum liggur vegur nr. F575, Eysteinsdalsvegur, í vestur inn í þjóðgarðinn. Þeir vegir eru malarvegir og opnir að sumarlagi.

Út frá framangreindum vegum liggja aðrir vegir og slóðar.

Þjóðgarðurinn er hluti af Snæfellsbæ og tengsl við hann þar af leiðandi mjög mikil. Útnesvegur er mikilvæg samgönguæð fyrir bæjarbúa auk þess sem þeir eiga hægt um vik að njóta útivistar og þjónustu þjóðgarðsins.

Ákveðið var við stofnun þjóðgarðsins að miðstöð hans yrði reist á Hellissandi, í nálægð við stjórnarsýslu og íbúa, en einnig væri gestastofa á vegum þjóðgarðsins í sunnanverðum Snæfellsbæ.

Sé um að ræða starfsemi eða framkvæmdir, sem leyfisskyldar eru samkvæmt lögum, skal leita umsagnar Umhverfisstofnunar áður en leyfi er veitt enda er landsvæðið allt að Fróðárheiði á C-hluta náttúruminjaskrár.

Stefna

Mikilvægt er að skipulag, umferð, starfsemi og framkvæmdir á grannsvæðum taki mið af nálægð við þjóðgarðinn og að þar sé gætt ýtrustu varúðar svo að hvorki náttúra þjóðgarðsins spillist né heldur upplifun gesta hans.

Árið 2021 var þjóðgarðurinn stækkaður til norðurs, enn frekari stækkun hefur verið rædd allt frá stofnun hans. Austan við mörk þjóðgarðsins er þjóðlenda og er stefnt að því að kanna möguleika á að mörkum þjóðgarðsins verði breytt með þeim hætti að hún verði hluti hans. Yrði það næsta skref í stækkun þjóðgarðsins.

Tvö friðlönd eru í nágrenni þjóðgarðsins. Kannaðir verða kostir þess að þau verði hluti af þjóðgarðinum en þess ber að geta að starfsmenn þjóðgarðsins sjá um rekstur þeirra. Þá hefur áður komið fram að út frá landslagsheild væri eðlilegt að þjóðgarðsmörk miðuðust við Fróðárheiði sbr. Verndaráætlun þjóðgarðsins 2010-2020. Innan svæðisins yrðu áherslur ólíkar og í samræmi við þá starfsemi sem þar er.

Helstu ógnir

Með hlýnandi loftslagi er gert ráð fyrir hækkun sjávarborðs og bráðnun jökla. Sjónarsviptir verður af jöklinum og vatnsbúskapur breytist. Vegna hækkunar sjávarborðs brýtur meira á ströndinni og minjar sem eru nálægt henni eru í hættu.

Þó reynt sé að sporna við að ágengar framandi tegundir berist inn í Þjóðgarðinn getur verið erfitt að koma alfarið í veg fyrir slíkt og geta þær orðið ógn við lífríki svæðisins. Þó gróður sé ekki hávaxinn í Þjóðgarðinum þá geta gróðureldar ógnað lífríkinu.

Aðrar ógnir sem geta haft áhrif á verndargildi Þjóðgarðsins er óheft umferð fólks og ónógir innviðir til að taka á móti þeim fjölda sem sækir Þjóðgarðinn heim. Akstur utan vega er vandamál og á Jökulhálsi eru ljót ummerki um slíkt. Þar sem að Jökulháls myndar heild með landi Þjóðgarðsins getur slæm umgengni þar haft neikvæð áhrif á upplifun gesta af Þjóðgarðinum

Þess utan sjáum við ekki langt fram í tímann og tækninýjungar sem ekki eru enn komnar á markað gætu orðið ógn síðar meir.

Ástandsmat

Á fjölmönnum áfangastöðum í umsjón Umhverfisstofnunar er unnið ástandsmat. Fjölmennir áfangastaðir innan Þjóðgarðsins verði metnir árlega.

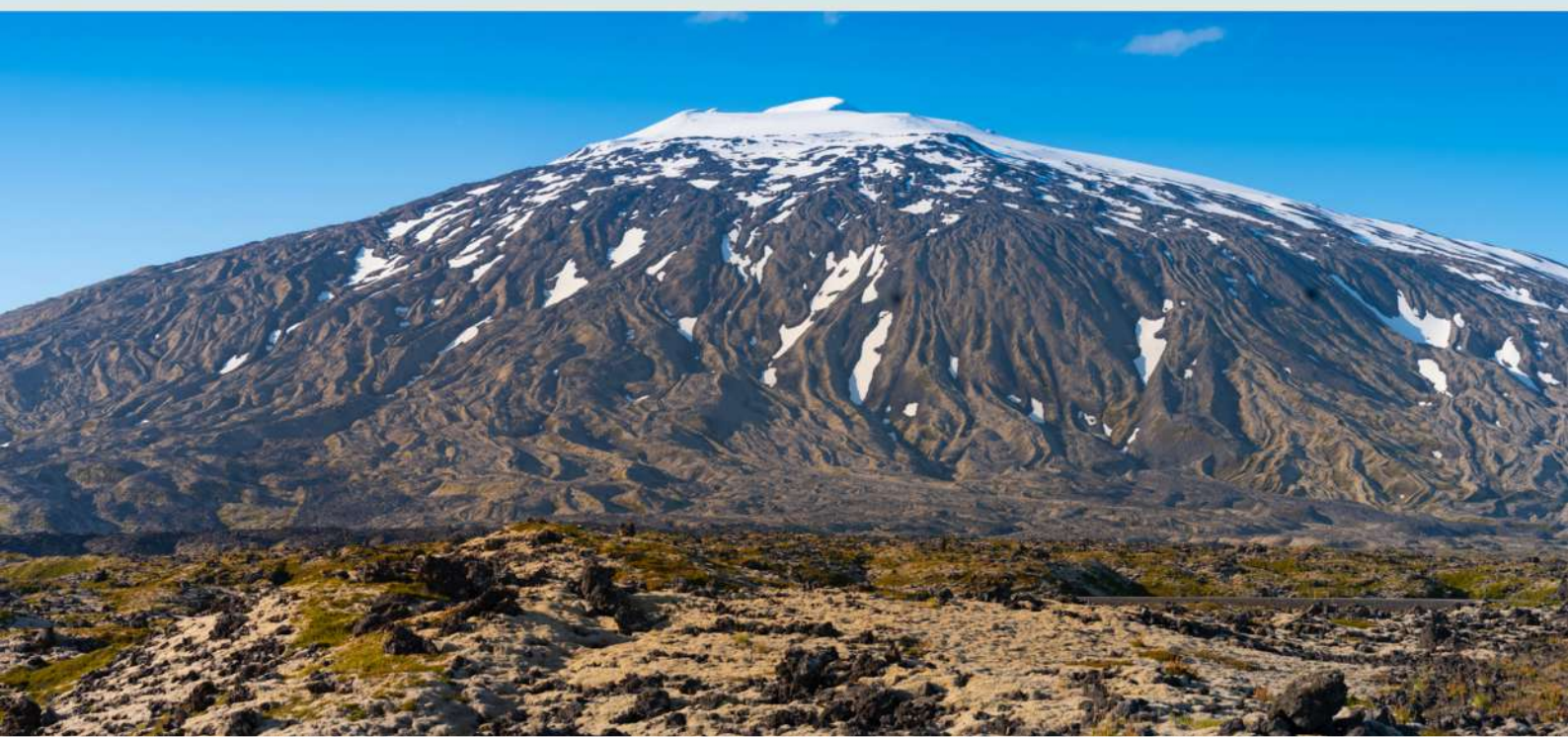
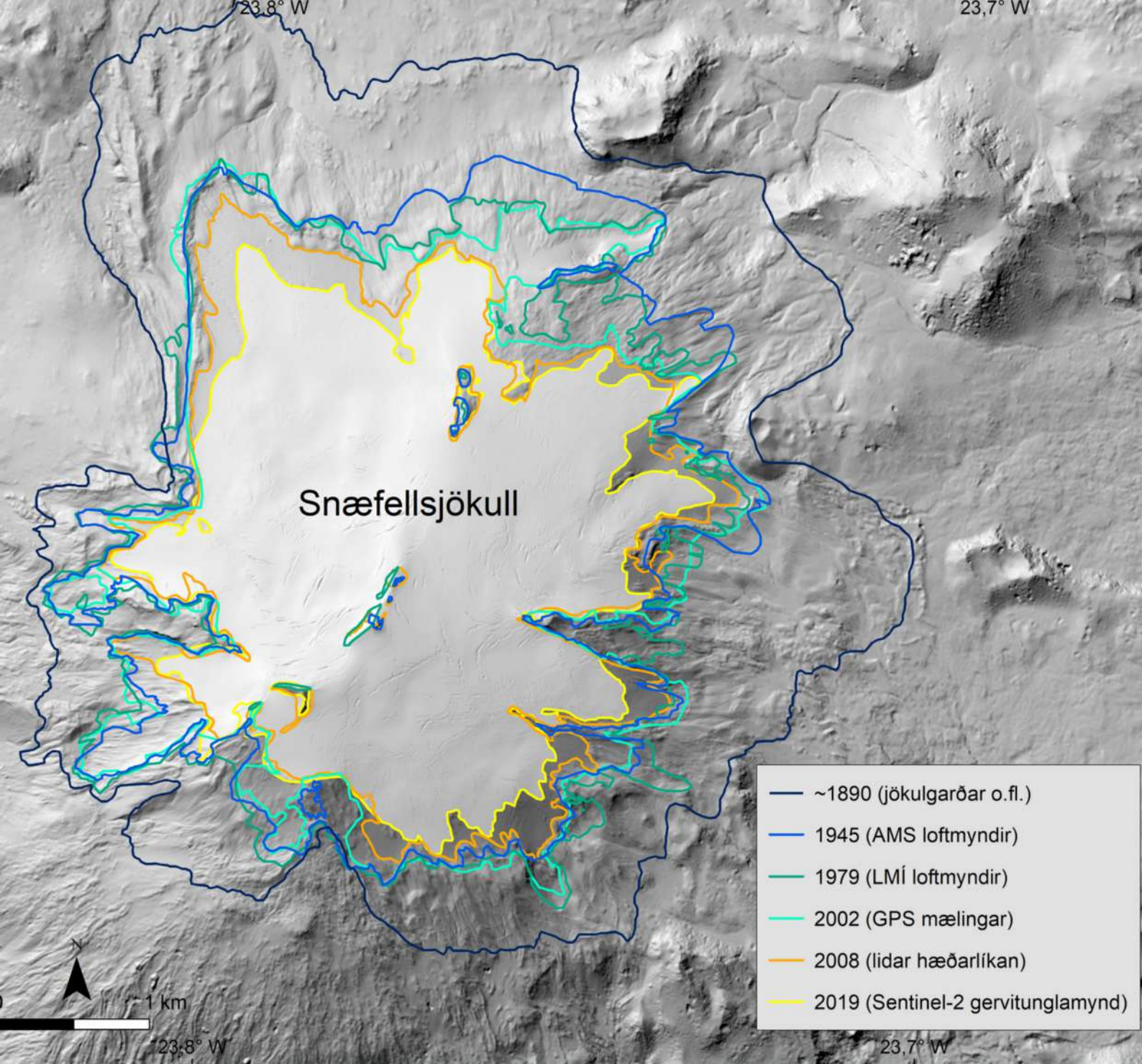
Stefna

Allir áfangastaðir sem verða metnir verði á svokölluðum grænum lista í ástandsmati Umhverfisstofnunar, þ.e. hljóti að minnsta kosti einkunn 8.

Árlegar aðgerðir:

- *Ástandsmat verði unnið fyrir áfangastaði ferðamanna og gönguleiðir.*
- *Samhliða ástandsmati verður áætlun um úrbætur unnin fyrir hvern metinn stað.*

Loftslagsmál

Friðlýst svæði skipta mörg hver miklu máli þegar kemur að vistkerfisþjónustu en vistkerfisþjónusta er mannkyni mikilvæg. Hugtakið felur í sér virkni vistkerfa og hvernig þau skapa fólki „þjónustu“ og lífsgrundvöll t.d. með hreinsun vatns og lofts og með sköpun verðmæta í náttúruauðlindum. Vistgerðir skapa ólíka vistkerfisþjónustu, t.a.m. eru ákveðnar vistgerðir þekktar fyrir kolefnisbindingu á meðan aðrar hreinsa vatn og enn aðrar standa gegn náttúruvá.

Heilbrigð vistkerfi geta vegið upp á móti þeim áhrifum sem loftslagsbreytingar hafa og er friðlýsing svæðis þess vegna talin mikilvæg aðgerð í baráttunni við loftslagsbreytingar.

Í skýrslu Stjórnarráðs Íslands, Bætt landnýting í þágu loftslagsmála, er m.a. fjallað um aðgerðaráætlun ríkisstjórnarinnar í loftslagsmálum. Markmið hennar er að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda eins og kostur er og stuðla að aukinni kolefnisbindingu til að uppfylla ákvæði alþjóðasamninga. Í aðgerðaráætluninni eru taldar upp aðgerðir sem þjóna þessu markmiði, til dæmis endurheimt votlendis og landgræðsla.

Innan þjóðgarðsins eru óröskuð votlendissvæði, stöðuvatn og tjarnir sem hafa margþætt hlutverk í aðlögun og viðnámi gegn loftslagsbreytingum.

Stefnt að því að græða upp rofin svæði innan þjóðgarðsins.

Stefna

Snæfellsjökulþjóðgarður fylgir stefnu Umhverfisstofnunar og stjórnvalda í loftslagsmálum.

Gestir og starfsmenn þjóðgarðsins verði upplýstir um áhrif loftslagsbreytinga og til hvaða leiða er hægt að grípa svo vinna megj gegn þeim.

Á komandi árum verður lögð áhersla á að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda í starfsemi þjóðgarðsins og stutt við orkuskipti í samgöngum innan þjóðgarðsins.

Uppbygging innviða taki mið af loftslagsvandinum s.s. með efnisvali. Röskuð svæði og þar sem orðið hefur jarðvegsrof verða grædd upp með staðargróðri og gróðurþekja þannig bætt og þar með upptaka CO₂.

Við rekstur þjóðgarðsins verður tekið mið af þeim aðgerðum sem tilgreindar eru í grænum skrefum til að efla vistvænan rekstur. Einnig skal hvetja aðra rekstraraðila í þjóðgarðinum til að tileinka sér viðmið grænna skrefa í rekstri sínum.

Árlegar aðgerðir

- Losun gróðurhúsalofttegunda í starfsemi þjóðgarðsins verði vöktuð og skráð, t.d. skráning á notkun jarðefnaeldsneytis.*
- Dregið verði úr losun CO₂ í starfsemi þjóðgarðsins. Orkunotkun verði bætt s.s. með betri einangrun húsnæðis, stillingu ljósatíma, útskipti orkufrekrar lýsingar o.s.frv.*
- Stutt verður við vistvænar samgöngur innan þjóðgarðsins, s.s. með bættum göngu- og hjólaleiðum.*
- Röskuð svæði grædd upp og gróðurþekja bætt.*
- Fræðsla um áhrif loftslagsbreytinga verður hluti af fræðslu þjóðgarðsins.*

Aðgengi fyrir alla

Undanfarin ár hefur verið unnið að bættu aðgengi fyrir alla í þjóðgarðinum. Í gestastofum þjóðgarðsins er aðgengi fyrir hjólastóla. Á Svalþúfu, við Djúpalónssand og Skálasnagavita eru útsýnispallar með aðgengi fyrir hjólastóla með aðstoð. Aðgengi fatlaðra að salernum í þjóðgarðinum er í þjónustumiðstöðvunum á Malarrifi og á Hellissandi.

Stefna

Aðgengi fyrir fólk með fötlun skal ávallt haft í huga við uppbyggingu innviða og húsbýggingar þjóðgarðsins skulu vera aðgengilegar fyrir alla.

Stefnt er að því að vinna áfram að því að bæta aðgengi ferðamanna að völdum stöðum og byggja þá upp þannig að þeir vekji enn frekari áhuga ferðamanna á umhverfinu og bæti jafnframt öryggi þeirra.

Gróf greining hefur verið gerð á möguleikum á aðgengi fyrir hreyfihamlaða innan þjóðgarðs en stefnt er á að vinna þá greiningu frekar.

Leitað verði eftir samstarfi við félög innan Öryrkjabandalagsins um val og uppbyggingu innviða fyrir félagsmenn á völdum stöðum innan þjóðgarðs.

Nærsamfélagið

Horft er til íbúa Snæfellsness sem nærsamfélags þjóðgarðsins og að hann sé stolt þeirra. Heimamenn verði meðvitaðir um mikilvægi þjóðgarðsins, jafnt náttúrunnar og vernd hennar, þau tækifæri sem í þjóðgarðinum felast og ávinning þess að hafa slíkt svæði í nærumhverfinu. Þá er horft til unga fólksins í samfélaginu, að virkja hugvit þess, auka væntingar þeirra og þátttöku í framtíðarmótun þjóðgarðsins.

Þjóðgarðurinn leggur áherslu á góð og uppbyggileg samskipti við nærsamfélagið, einstaklinga sem og stofnanir, þannig að heimamenn upplifi sterk tengsl við þjóðgarðinn og séu stoltir af því að fóstira hann. Heimamenn verði vel upplýstir um það sem er á döfinni í þjóðgarðinum. Stefnt er á að fjölga viðburðum í þjóðgarðinum sem sérstaklega er beint til nærsamfélagsins og auka samstarf við félagasamtök á svæðinu með kynningum á starfsemi þjóðgarðsins. Þjóðgarðurinn mun einnig bjóða nærsamfélaginu að nýta aðstöðu í þjóðgarðinum til funda, viðburða og samfagnaða eftir því sem við verður komið. Jafnframt stefnir þjóðgarðurinn að því að hvetja til og styðja við hugmyndir um nýsköpun í málefnum sem samrýmast áherslum í umhverfismálum og stefnu þjóðgarðsins en nýsköpun er lykilatriði í hringrásarhagkerfinu.

Þjóðgarðurinn er hluti af Svæðisgarði Snæfellsness. Stefnt er að auknu samstarfi og samráði við Svæðisgarðinn. Stefnt er að því að Snæfellsnes verði UNESCO Man and Biosphere svæði (MAB). Verkefnið tengir náttúru- og félagsvísindi við efnahagsmál, menntun og rannsóknir í þeim tilgangi að bæta lífsgæði og stuðla að bættri afkomu íbúa, sem og að vernda náttúruleg og manngerð vistkerfi. Þjóðgarðurinn mun taka þátt í verkefninu og verður hluti af UNESCO MAB svæði á Snæfellsnesi. MAB verkefnið rímar mjög vel við EarthCheck umhverfisvottun á starfsemi sveitarfélaganna en í því verkefni hefur m.a. verið komið á fót skráningarkerfi um auðlindanotkun íbúa og sveitarfélaga, sem og stefnumörkun og framkvæmdaáætlun í umhverfis- og samfélagsmálum (sjá nánar á www.nesvottun.is).

Unga fólkioð

Stefnt er að því að auka sérstaklega tengsl þjóðgarðsins við ungt fólk í samfélaginu og gefa því tækifæri til að taka þátt í verkefnum honum tengdum. Þjóðgarðurinn stefnir að því að halda opna fundi með ungu fólk þar sem þjóðgarðurinn verður kynntur, rætt um umbætur og tækifæri sem felast í þjóðgarðinum fyrir ungt fólk. Þjóðgarðurinn stefnir jafnframt að því að efla samstarf við skóla á svæðinu. Þjóðgarðurinn mun horfa til hugmynda nemenda, sem komu fram á fundum um framtíð þjóðgarðsins haustið 2021, í hugmyndavinnu og áætlanagerð varðandi viðburði og uppbyggingu í þjóðgarðinum. Stefnt er að því að skoða leiðir til að auðvelda ungu fólk að heimsækja þjóðgarðinn. Niðurstöður fundanna eru í fylgiskjali með áætluninni.

Árlegar aðgerðir

- *Árlega verður viðburður í þjóðgarðinum sem sérstaklega er beint til nærsamfélagsins.*
- *Þjóðgarðurinn boði til opinna íbúafunda á þriggja ára fresti þar sem málefni hans verða kynnt og rædd.*
- *Starfsmenn þjóðgarðsins heimsæki félagasamtök á svæðinu eftir því sem unnt er.*
- *Þjóðgarðurinn bjóði skólum á svæðinu upp á kynningar og fundi um málefni hans og náttúruvernd almennt.*
- *Þriðja hvert ár stendur þjóðgarðurinn fyrir opnum fundum með ungu fólk á Snæfellsnesi.*

UMHVERFIS
STOFNUN

Vegir og bílastæði

Líkt og fram kemur í kafla um aðkomuleiðir er aðgengi fyrir akandi umferð inn í þjóðgarðinn gott og er hægt að aka inn í hann úr þremur áttum. Útnesvegur er lagður bundnu slitlagi en Eysteinsdalsvegur er sumarvegur, fær fjórhjóladrifsbílum. Aðrir vegir innan þjóðgarðs eru ýmist malarvegir eða lagðir bundnu slitlagi. Bílastæði eru víða í þjóðgarðinum, bæði lítil og stór, en bílum er oft lagt óskipulega.

Samkvæmt vegalögum nr. 80/2007 er veghelgunarsvæði stofnvega 30 m til hvorrar handar frá miðlínu vega en 15 m frá miðlínu annarra þjóðvega.

Framkvæmdir innan veghelgunarsvæða eru háðar leyfi frá Vegagerðinni.

Viðhald og þjónusta við opinbera vegi á vegum Vegagerðarinnar á svæðinu er heimil án þess að leita þurfi leyfis Umhverfisstofnunar svo fremi að framkvæmdir hafi ekki áhrif á verndargildi svæðisins, sbr. 14. gr. auglýsingar nr. 935/2021. Hins vegar verði ekki farið í breytingar á vegstæði án leyfis.

Stefna

Stefnt er að því að vegum í þjóðgarðinum verði vel við haldið og að þeir verði lagðir góðu burðarefni.

Umhverfisstofnun í samstarfi við Snæfellsbæ meti árlega hvort sækja skuli um styrk í Styrkvegasjóð Vegagerðarinnar til viðhalds á vegum utan stofnvega í þjóðgarðinum.

Fjöldi stæða fyrir bíla skal taka mið af þolmörkum hvers svæðis innan þjóðgarðsins til að taka á móti gestum.

Stefnt skal að því að fjölga útskotum við vegi þjóðgarðsins af öryggisástæðum fyrir þá ferðamenn sem vilja taka myndir og/eða njóta útsýnis.

Þjóðgarðurinn eigi áfram gott samstarf og samráð við Vegagerðina.

Árlegar aðgerðir

- Þjóðgarðurinn boði árlega til samstarfs- og samráðsfundar með Vegagerðinni.

Umferð á jökli

Atvinnustarfsemi á Snæfellsjökli er leyfissskyld [skv. auglýsingu nr. 935/2021, 15. gr.](#) Tryggja skal að starfsemin leiði ekki til mengunar umfram þá mengun sem bruni jarðefnaeldsneytis veldur nú þegar.

Samkvæmt 31. gr. laga um [náttúruvernd nr. 60/2013](#) og [reglugerð nr. 528/2005](#) um takmarkanir á umferð í náttúru Íslands er akstur á snjó utan veglínu einungis heimill ef tryggt er að snjólag sé traust og að jörð sé frosin þannig að tryggt sé að ekki verði jarðrask. Undanskilið banninu eru leitar- og björgunaraðgerðir og starfsemi Landhelgisgæslunnar, sbr. lög nr. 80/2022 og reglugerð nr. 1185/2012.

Á stefnumótunarfundum með ungu fólki á Snæfellsnesi kom fram mikill áhugi á að hafa aðstöðu til að hægt væri að njóta jökulsins. Settar voru m.a. fram hugmyndir um skíðalyftu, aðstöðuhús og leigu á skíðabúnaði.

Stefna

Stefna þjóðgarðsins er að allir geti notið þeirra lífsgæða sem felast í upplifuninni sem för á jökulinn getur verið. Jökullinn er takmörkuð auðlind og varðandi umgengni um hann þarf að ríkja samráð og sátt.

Stefnt er að því að aðgengi að jöklinum verði gott fyrir almenning á þeim árstíma sem slíkt er hægt. Þeim sem ekki þekkja til jöklaferða er eindregið ráðlagt að fara með reyndu fólki á jökulinn sem getur verið mjög varasamur.

Þeir sem fara á jökulinn hefja venjulega ferð frá Jökulhálsi enda öruggasta og aðgengilegasta leiðin og er stefnt að því að svo verði áfram.

Með bættri aðkomu á Jökulhálsi er stefnt á að ekki verði skipulögð vélknúin umferð um norðurhlíðar jökulsins. Nánar verður fjallað um skipulagðar ferðir, fjöldatakmarkanir, stýringu umferðar o.fl. í atvinnustefnu þjóðgarðsins sem áætlað er að vinna.

Vélknúin umferð skal vera víkjandi fyrir þeim sem eru gangandi og á skíðum. Jöklafarar taki tillit hver til annars og hegðun þeirra skal ekki valda náttúruspjöllum og/eða slyshættu.

Stórir hópar sem hyggjast fara á Snæfellsjökul verða hvattir til að tilkynna það á heimasíðu Þjóðgarðsins. Það gæti komið í veg fyrir óþarfa árekstra hópa og fólki gæfist tími til breytinga á ferðatilhögun vilji það forðast fjölmenni.

Út frá öryggismálum, skipulagi og uppbyggingu er auk þess mikilvægt fyrir Þjóðgarðinn að hafa vitneskju um þann fjölda sem fer á jökulinn. Leitað verði leiða til að auka eftirlit landvarða með jöklinum, ástandi hans og umferð.

Stefnt er að því að skipuleggja betur þá aðstöðu og bílastæði sem eru við jökuljaðarinn til að auðvelda aðgengi að snjólínunni í samstarfi við Vegagerðina og sveitarfélagið.

Lagt er til að gerð verði fýsileikakönnun um bættu aðstöðu fyrir útivistarfólk á jöklinum.

Umferð vélknúinna ökutækja utan veglínu á snjó skal ekki valda raski á náttúru svæðisins og skulu ökumenn vera vel upplýstir um reglur sem gilda um akstur utan veglínu á snævi þakinni jörð.

Námur

Námum sem voru innan marka þjóðgarðsins hefur flestum verið lokað. Efni hefur verið tekið úr Móðulæk vegna framkvæmda á vegum þjóðgarðsins. Þá hefur efnistaka verið úr klöpp á Malarrífi vegna hafnarframkvæmda á Arnarstapa.

Gefið hefur verið út leyfi til að nýta efni á þessum stöðum til að stytta vegalengdir sem aka þarf með efni annars staðar frá og lækka kostnað við framkvæmdir. Móðulækur ber efnið með sér ofan úr Jöklinum og endurnýjar þannig námuna.

Efnistaka er óheimil í þjóðgarðinum nema með leyfi skipulagsyfirvalda og Umhverfisstofnunar.

Stefna

Efni sem tekið er í þjóðgarðinum skal ekki valda óþarfa raski á jarðminjum og eingöngu nýtt innan hans.

Núverandi og eldri efnistökuastaðir innan þjóðgarðs verði kortlagðir og gerð áætlun um frágang þeirra.

Úrgangur og flokkun

Enginn móttökustaður er fyrir úrgang (sorp) í Þjóðgarðinum og skulu gestir hafa með sér allan úrgang af svæðinu. Næsti móttökustaður úrgangs er í Ólafsvík.

Í nágrenni Þjóðgarðsins, við Búðir, er 100 metra afmörkun á ströndinni vegna OSPAR Beach Litter vöktunaráætlunar og er ströndin vöktuð þrisvar á ári með tilliti til úrgangs sem berst á land.

Stefna

Stuðla skal að góðri umgengni gesta með vitundarvakningu um ábyrgja ferðamennsku og hvetja fólk til að skilja ekkert eftir sig.

Fólki sé bent á að taka eigið sorp með sér og losa sig við það á viðeigandi stað. Stefnt er að því að setja upp leiðbeiningar um hvar hægt er að losa sig við úrgang.

Þá skal stuðla að því að gestir svæðisins tileinki sér umhverfisvæna ferðamennsku m.a. með því að nota margnota drykkjarumbúðir og skilja ekki eftir úrgang í Þjóðgarðinum. Stefnt er að því að auka aðgengi að drykkjarvatni á gestastofum.

Talsvert berst af rusli á fjörur Þjóðgarðsins sem þarf að fjarlægja og flytja til meðhöndlunar.

Stefnt er að því að Þjóðgarðurinn skipuleggi reglulega hreinsun strandarinnar. Allt rusl sem safnast saman skal flokkað og stefnt er að því að endurvinna hluta þess og nýta í Þjóðgarðinum.

Tryggja skal að engin mengun verði af frárennsli frá mannvirkjum og allur frágangur frárennislagna og rotþróa skal vera í samræmi við lög nr. 99/2009 um uppbyggingu og rekstur fráveitna og reglugerðir nr. 798/1999 um fráveitur og skólp og nr. 799/1999 um meðhöndlun á seyru.

Árlegar aðgerðir

- Þjóðgarðurinn skipuleggi reglulega hreinsun strandarinnar.

Skilti

Aðkomuskilti eru við Útnesveg við mörk Þjóðgarðsins að sunnan- og norðanverðu en skilti hefur ekki verið sett upp við gatnamótin á Jökulhálsi.

Fræðslu- og upplýsingaskilti eru víða í Þjóðgarðinum s.s. við Svalþúfu, Djúpalónssand, Hólahóla, Beruvík, Saxhólsbæinn, Saxhól, Skálasnagavita, Öndverðarnes, Skarðsvík, Írskrbrunn og fiskbyrgin við Gufuskála.

Stefna

Upplýsinga- og fræðsluskilti skulu vera samræmd og þeim vel við haldið.

Skilti skulu hönnuð með það að markmiði að fræða gesti um náttúru, sögu og menningarminjar svæðisins og hvetja til virðingar fyrir staðnum. Einnig skal tilgangur skilta vera að bæta öryggi gesta og upplýsa um góða og örugga ferðahegðun.

Stefnt skal að því að setja upp fræðslu- og upplýsingaskilti við alla fjölsóttu áningarstaði, svo og vegpósta og merkingar við skilgreindar gönguleiðir. Einnig við athyglisverða staði þar sem við á.

Samstarf er við Minjastofnun Íslands um gerð skilta sem fjalla um menningarminjar svæðisins eða eru staðsett við minjastaði.

Skilti skulu almennt vera í samræmi við Skiltahandbókina Vegrúnu og stefnu Umhverfisstofnunar hverju sinni. Um upplýsingaskilti eða aðrar merkingar við friðlýstar fornleifar fer skv. 22. gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012.

Árlegar aðgerðir

- Skilti sett upp samkvæmt áætlun.

Dritvík Snæfellsjökull

Sóðkonar voru þær konur kalláðar sem eru á áraskipumum. Sóðkonar voru stóðum mágar saman á einu skipi og dæmi eru um að kónu hafi átt verið skipað konum.
Painting by Blami Jónsson of a woman sailor among the crew of a 17th-century fishing boat. Sometimes a number of women would be together on one boat, and there are examples of all-female crews.

Öldum saman var Dritvík fengsæl og stafrætt. Þaðan var róíð á vorvertið, frá aprílbyrjun til miðjan maí, 200-600 manns á 40 til 50 bátum bæði karlmenn og konur.

Yfir vertiðina bjuggu vermenn í byrgjum sem tjaldað var við verkun aflans og önnur stórf var fólk sem bjó í allt vikinni. Drykkjarvatn þurfti að sækja í lónin á Djúpalón þar á milli Vatnsstigur. Vertiðarróðurinn lagðist af um um útgerðina má sjá í hljóðum af fiskreitum, fiskbyrjum hrauninu. Ýmislegt gerðu vermenn sér til skemmtunar, glímdu hver við annan, og afraunasteinana á Djúpalóni spili. Þá útbyggju þeir sér lítið völuðarhús á stétri flenn má greina. Ekki er ljóst hverjir hlóðu eða í hvaða á að vermenn hafi oft lagt leið sína að því og lókað göngum um minjarnar.

Nafnið Dritvík er skýrt út í Bårðar Sögu, sem greinir frá landnámsmanni Snæfellsness, Bårði Dumbssyni. Hann Noregi að Djúpalónssandi. Menn hans settu skipið á land við Djúpalón. Þar hafði mannasaur rekið á land eftir að örna sína. Kölluðu þeir því vikina Dritvík. Eins líklegt af fuglsdriti.

Takið aðeins með ykkur minningar og ljósmyndir
Take only memories and photos

Vinsamlegast gangið varlega og af virðingu við svæðið
Use caution and treat the area with respect

Ferðaleiðir

Ávallt skal fylgja skilgreindum ferðaleiðum þar sem þær eru til staðar sbr. reglu nr. 1 í kafla um sérreglur.

Leiðum sem liggja um viðkvæmt land má loka á lífríkistíma. Einnig má loka leiðum vegna álags samhliða slæmum veðuraðstæðum, bleytu, snjóa, hálku eða annars sem getur skapað hættu fyrir gesti eða skemmdum á stígum sbr. reglu nr. 2 í kafla um sérreglur. Stikuðum leiðum verður haldið við og merkingar þeirra bættar.

Stefna

Gert er ráð fyrir fleiri valkostum í ferðamátum innan þjóðgarðsins en bílum. Lögð verður aukin áhersla á vistvænan ferðamáta, s.s. með bættum göngu-, reið- og hjólreiðaleiðum.

Markmið þjóðgarðsins er að tryggja umferð fólks í þjóðgarðinum án þess að náttúra og menningarminjar beri skaða af. Göngu-, hjóla- og reiðleiðir skulu valdar með tilliti til náttúrufars og minja og vera vel merktar þannig að fylgt sé merktri slóð í stað þess að óþarfa rask myndist. Skilgreindum ferðaleiðum skal vera vel viðhaldið, þær merktar og settar á kort þannig að gestir finni til öryggis og fylgi þeim. Stefnt er að því að leiðir séu merktar með vegprestum með nafni leiðar og vegalengd og að fjölförnustu leiðir séu stikaðar.

Stígar sem færir eru hreyfihömluðum skulu merktir á viðeigandi hátt. Áhersla er lögð á að fjölga hringleiðum innan þjóðgarðsins og tengingum á milli leiða.

Stefnt er að því að þjóðgarðurinn setji upp leiðbeiningar fyrir göngu-, reið- og hjólreiðamenn á heimasíðu sinni og á völdum stöðum í þjóðgarðinum þar sem bent er á hvað varast skuli sérstaklega á ferð um þjóðgarðinn og þá þjónustu sem boðið er uppá í nágrenni hans.

Sjá nánari umfjöllun um hvern ferðamáta fyrir sig í undirköflum.

Árlegar aðgerðir

- Reglubundið viðhald verði á stígum, stikum og merkingum á ferðaleiðum.

Gönguleiðir og áningarstaðir

Innan þjóðgarðsins eru gönguleiðir af ýmsum toga, bæði langar og stuttar. Langflestar leiðanna eru þess eðlis að þær henta til göngu dagpart eða heilan dag en lítið er um að margra daga göngur séu stundaðar innan svæðisins.

Margar gönguleiðanna eru gamlar þjóðleiðir sem liggja frá einum stað til annars en tiltölulega fáar hringleiðir eru innan þjóðgarðsins. Nokkrir göngustígar hafa verið lagðir möl eða pöllum og eru þeir stígar á fjölsóttum stöðum t.d. á Svalpúfu, Djúpalónssandi og við Skálasnagavita. Margar gönguleiðanna hafa verið stikaðar og göngupóstar settir upp þar sem lengd leiðarinnar er gefin upp og áætlaður göngutími.

Stefna

Merkingar á erfiðleikastigi á gönguleiðum taki mið af þeim viðmiðum sem eru í gildi hverju sinni.

Göngu- og hjólreiðafólki, sem kemur inn í þjóðgarðinni og ferðast með allan sinn farangur, er heimilt að tjalda hefðbundnum viðlegutjöldum til einnar nætur, á skilgreindum tjaldsstöðum.

Stígar sem ætlaðir eru fólki með fötlun skulu uppfylla kröfur hvað varðar undirlag og annað sem kröfur eru gerðar um og séu unnir í samstarfi við þar til bæra aðila.

Gætni skal sýnd við notkun göngustafa til að forðast jarðrask og gróðurskemmdir.

Villustígar verði afmáðir og samráð haft við Minjastofnun Íslands um hvaða stígar flokkist sem gamlar þjóðleiðir. Til hliðsjónar má sjá skjöl Breiðuvíkurrepps frá 14. janúar 1864 og bókina Undir bláum sólarsali, bindi 2 eftir Ólaf Elímundarson (2003).

Stefnt skal að því að setja upp einfalda bekki við fjölförnustu ferðaleiðir.

Hjólaleiðir

Engar eiginlegar hjólaleiðir eru skilgreindar innan þjóðgarðsins. Samkvæmt umferðalögum nr. 77/2019 er heimilt að hjóla á vegum og göngustígum nema annað sé tekið fram.

Á göngustígum hefur fótgangandi umferð ávallt forgang.

Um hjólreiðar í þjóðgarðinum fer skv. náttúruverndarlögum og er heimilt að fara á reiðhjóli eftir skilgreindum og merktum leiðum innan hans.

Reiðhjól eru skilgreind í 30 tölulið 1. mgr. 3.gr. umferðarlaga nr. 77/2019.

Stefna

Hjólreiðar í þjóðgarðinum eru ætlaðar til útivistar og náttúruupplifunar en ekki keppni utan akstursvega. Þær valdi ekki jarðvegsrofi eða gróðurskemmdum og skal ferðafólk virða hugsanlegar lokanir sem settar yrðu tímabundið vegna lífríkisverndar.

Göngu- og hjólreiðafólki, sem kemur inn í þjóðgarðinni og ferðast með allan sinn farangur, er heimilt að tjalda hefðbundnum viðlegutjöldum til einnar nætur, á skilgreindum tjaldstöðum.

Hægt er að hjóla nokkrar hringleiðir um þjóðgarðinn þó leiðirnar liggja að hluta til um Útnesveg eða aðra vegi en stefnt er að því að merkja fleiri hringleiðir. Einnig er stefnt að því að láta vinna þarfagreiningu á uppbyggingu stígs sem ætlaður er hjólandi og gangandi umferð í gegnum garðinn.

Í þjóðgarðinum eru hjólreiðar víkjandi gagnvart gangandi umferð og hafa skal sérstakar gætur vegna ríðandi umferðar.

Hjólreiðafólki er bent á leiðbeiningar um örugga umferð hjólandi á vef Landssambands hjólreiðamanna, lhm.is.

Reiðleiðir

Reiðleið var merkt í gegnum þjóðgarðinn fyrir nokkrum árum en merkingar eru orðnar óljósar. Leyfi þarf til að setja upp tímabundin áningarhólf.

Umferð á hestum um þjóðgarðinn er heimil á þeim skilgreindu reiðleiðum sem taldar eru upp í töflu 2 og munu koma fram á kortum þjóðgarðsins.

Samkvæmt auglýsingu um þjóðgarðinn er lausaganga hesta óheimil innan hans. Heimilt er þó að fara með lausa hesta í rekstri í samráði við þjóðgarðinn. Leitast skal við að reksturinn lesti sig til að minnka hættuna á gróðurskemmdum.

Ekki er heimilt að hefja ferð með lausa hesta í þjóðgarðinum.

Heimilt er að hafa tvo til reiðar þar sem slíkt er mögulegt en á þrengri götum s.s. í gegnum mosavaxið hraun skal fara einhesta.

Stefna

Gert er ráð fyrir því að gömlu göturnar Efstivegur og Miðvegur verði aðalreiðgöturnar en þær liggja báðar í gegnum þjóðgarðinn. Auk þeirra er gert ráð fyrir reiðleiðum út á Öndverðarnes frá Hellissandi um Gufuskála og um Nesgötu, milli Bervíkur og Öndverðarness. Ríða má um svæðið Hólsdal ofan við Búrfell.

Umferð á hestum er einnig leyfð á akvegum innan þjóðgarðsins til þess að hægt sé að ná samfellu í valinni reiðleið. Helstu áningarstaðir fyrir hesta eru skilgreindir í töflu 1. Ekki skal flytja hey inn í þjóðgarðinn án leyfis þjóðgarðsvarðar og skal þess þá sérstaklega gætt að heyið innihaldi einungis þær plöntur sem finnast í þjóðgarðinum.

Leyfi þjóðgarðsins þarf fyrir hópferð um þjóðgarðinn þar sem fleiri en 20 hestar eru í för. Einnig þarf að sækja um leyfi ef hestamenn hyggjast hafa hross næturlangt í þjóðgarðinum, sjá reglu nr. 3 í kafla um sérreglur. Aðrir reiðmenn þurfa ekki að sækja um leyfi vegna hestaferða en fylgja þer merktum reiðleiðum.

Æskilegt er að hestamenn tilkynni um ferðir sínar á heimasíðu þjóðgarðsins en með því móti geta þjóðgarðurinn og hestamenn fylgst með því hve margir eru á ferðinni og reiðmenn hagað ferðum sínum í samræmi við það. Þannig má koma í veg fyrir að fjölmenni verði á sömu stöðum á sama tíma.

Hentugir staðir þar sem setja má upp næturhólf og áningarstaði eru taldir upp í töflu 1 og verða merktir á kortum. Skoða skal hvort þörf er á að skilgreina föst næturhólf á völdum stöðum innan þjóðgarðs.

Reiðmönnum er bent á að vatn er ekki aðgengilegt alls staðar í þjóðgarðinum.

Koma skal í veg fyrir óþarfa rask á gróðri umhverfis reiðleiðir eins og kostur er og skulu reiðmenn virða hugsanlegar lokanir sem settar yrðu tímabundið vegna ástands reiðleiða og/eða lífríkisverndar.

Áningarstaðir fyrir hesta eru skilgreindir sem hér segir:

- **Næturhólf:** varanlega afmarkað svæði með vatni og aðkomu fyrir fóður.
- **Næturaðhald:** skilgreint svæði þar sem tímabundið er leyfilegt að slá upp öruggri girðingu utan um hesta til næturdvalar.
- **Aðhald:** skilgreint svæði þar sem tímabundið er leyfilegt að slá upp öruggri girðingu utan um hesta til áningar.

Tafla 1 - Áningarstaðir	Aðhald/næturhólf
Við tjörn austan við gjallhólinn Ölver í nágrenni Hólahóla.	Girða þarf vítt til að minnka hættu á traðki.
Stakkabrekkur, austan við Beruvíkurlæk.	Hestar fari ekki í seljarústir við götuna neðan Seljahrauns. Rústirnar hafa ekki verið skráðar.
Bærinn Saxhóll (tún).	Gæta skal þess að hestar fari ekki í minjar á Saxhóli.

Tafla 2 - Reiðleiðir

Efstivegur.

Frá Arnarstapa ofan akvegar um Hellnahraun, út fyrir Miðvelli og Háahraun, þaðan er vörðuð leið að Purkhólum og inn um neðan akvegar að Beruvíkurhrauni. Innar akstursslóða að Djúpalóni er forna leiðin ofan akvegar allt að Vættum við Saxhólslæk og Skeiðsand. Þaðan í Djúpudali, þá um Prestahraungötu og áfram neðan við Dýjadalsvatn. Áfram ofan við Saxhamar og niður Búrfellsdal að Hólsbreið og Sveinsstöðum.

Miðvegur a.

Frá Djúpalónsafleggjara með akvegi neðanverðum inn fyrir Beruvíkurhraun og þar inn um Hólamóðu ofan við Hóla-Hóla og ofan við Stóra-Reiðhól í Kothraun. Þá inn hjá Kirkjusteinum í Burstahrauni, þaðan sveigt niður á Hellubrún (hraunbrún neðan bílastæðis sem merkt er Beruvík), þaðan inn hjá Neðstuvörðu og að Saxhóli.

Miðvegur b.

Önnur útfærsla á Miðvegi er að þegar komið er inn úr Beruvíkurhrauni er sveigt um akstursslóða niður til sjávar (Hólavogur). Áfram inn um Neðstaveg, klif upp hjá hólnum Ölvir og ofan Hóla-Hóla bæjar, inn um Litlalón, Lönguvík og Grenjagötu í Burstahrauni og um Hellubrún hjá Neðstuvörðu, þaðan að Saxhóls túni.

Djúpudalir-Öndverðarnes.

Leið niður frá Djúpudölum og með Brattahrauni vestan við Móðulæk að Skarðsvík. Þaðan varðaða götu út á Öndverðarnes.

Árlegar aðgerðir

- *Árlega verði gert mat á ástandi reiðleiða og hvort þörf sé á breytingum á legu þeirra til að koma í veg fyrir jarðvegsrof, gróðurskemmdir eða annan ágang.*
- *Merkingar á reiðleiðum verða bættar og þeim viðhaldið.*

Náttúruminjar

Snæfellsjökulspjóðgarður státar af fjölbreyttri náttúru. Landið var ekki gott til búskapar bæði vegna rýrra landkosta og skorts á vatni og lagðist hann að mestu leyti af um miðja 20. öld áður en vélvæðing í landbúnaði hélt innreið sína af fullum þunga. Landið hefur því verið lítið breytt í aldanna rás, utan þess að beit og önnur landnýting hefur átt þátt í að móta gróðurfar. Vitað er að lyng og hrís var tínt til eldiviðar áður fyrr og sauðfjár- og hrossabeit var nokkur fyrir stofnun þjóðgarðsins. Þeir sem fylgst hafa með gróðrinum telja að hann hafi tekið við sér eftir að beit minnkaði. Fram yfir stofnun þjóðgarðs voru vegir frekar slæmir og umferð ekki mikil. Ágangur ferðafólks var því ekki mikill en efnistaka var nokkur og mjög áberandi í landinu, bæði á láglandi og nær Jöklinum. Gjallgígar voru skemmdir og rask eftir vikurnám er nálægt Jöklinum. Ströndin hefur haldist nær óröskuð.

Stefna

Náttúran fái að þróast án íhlutunar mannsins. Vaktanir og rannsóknir verði auknar og þeim komið á framfæri við notendur þjóðgarðsins og niðurstöður nýttar við stjórnun, álagsstýringu og fræðslu.

Markmið með friðlýsingu svæðisins er m.a. að náttúran fái eftir föngum að þróast eftir eigin lögmálum sbr. 2. gr. auglýsingar nr. 935/2021. Standa skal vörð um náttúruminjar þjóðgarðsins, vernda landslagsheild, jarðminjar og vistkerfi og viðhalda þannig jarðfræðilegri og líffræðilegri fjölbreytni á svæðinu. Öll landnotkun skal vera með þeim hætti að hún raski ekki jarðminjum, gróðri eða dýralífi. Gæta skal þess að framkvæmdir rýri ekki ásýnd svæðisins.

Stefnt er að því að samráð og samstarf við Náttúrustofu Vesturlands, Rannsóknasetur Háskóla Íslands á Snæfellsnesi og Náttúrufræðistofnun Íslands verði eftl.

Árlegar aðgerðir

- *Árlega boði þjóðgarðurinn Náttúrustofu Vesturlands, Rannsóknasetur Háskóla Íslands á Snæfellsnesi og Náttúrufræðistofnun Íslands til samráðs- og samstarfsfundar.*
- *Samráð verði haft við Náttúrustofu Vesturlands um uppbyggingu innviða og legu gönguleiða sem geta haft áhrif á náttúru svæðisins.*

Jarðminjar

Eitt mikilvægasta verndargildi Þjóðgarðsins felst margbreytilegum jarðmyndunum en jarðfræði leggur grunn að fjölbreytileika lífríkis og landslags.

Jarðfræði Snæfellsness er fjölbreytt en á svæðinu eru jarðmyndanir frá öllum tímabilum í jarðsögu Íslands. Innan Þjóðgarðsins er stór hluti eldstöðvakerfis Snæfellsjökuls sem er sjálfur formfögur eldkeila.

Eldvirkninni má skipta í tvennt, annars vegar virkni í og við toppinn á fjallinu og hins vegar eldvörp á láglendi allt í kringum jökulinn. Norðvestan í toppi Snæfellsjökuls er mikill gígur og eru jökulþúfurnar á barmi hans.

Fjallið er hulið nútímahraunum að sunnan og vestan en að norðan og austan ber meira á móbergi og hraunum frá hlýskeiðum ísaldar. Eldvirkni á nútíma, þ.e. síðustu tíu þúsund ár, hefur verið allmikil því að gosið hefur að minnsta kosti tuttugu sinnum í eða við Snæfellsjökul. Þar af eru þrjú mjög stór þeytigos, það síðasta fyrir um 2000 árum.

Hraun á láglendi í kringum Snæfellsjökul hafa ýmist runnið niður hlíðar jökulsins frá toppgígnum, gígum í hlíðum fjallsins eða frá eldvörpum á láglendi. Hraunin eru ýmist úfin apalhraun eða sléttari helluhraun. Víða má sjá fallegar og margbreytilegar hraunmyndanir og svæðið er auðugt af hellum.

Suðurhlíðar Jökulsins eru sérstæðar, Háahraun og Svartahraun eru gróf apalhraun, við Svalþúfu og Lóndranga má sjá þversnið gjóskugígs vegna strandrofs, Purkhólahraun er eitt hellaauðugasta hraun landsins og ströndin frá Malarrífi að Hólahólum er prýdd margs konar hraunmyndunum.

Í Dritvík er hellishvelfingin Tröllakirkja og fjallsraninn Bárðarkista uppi við jökulinn og móbergsfjöll í kringum hann sýna gott þversnið af gosmyndunum sem orðið hafa til við gos undir jökli.

Öndverðarneshólar eru sérstakt gígasvæði sem, með Neshrauni, mynda nær óraskaða heild.

Hellar

Í hraunum innan Þjóðgarðsins er víða að finna hella og hellisskúta. Langflestir hellanna eru svokallaðir hraunrásarhellar sem myndaðir eru á þann hátt að bráðið hraun rennur undan harðnaðri skorpu svo að eftir verður lokuð hraunrás. Hellarnir eru ýmist langir eða stuttir, þröngir eða rúmgóðir.

Margir hellanna í Þjóðgarðinum eru vel þekktir en aðrir eru vandfundnari. Steindirnar tenorít og atakamít hafa fundist í hellum í Þjóðgarðinum en þær hafa ekki fundist annars staðar hér á landi. Þrátt fyrir þetta teljast ekki margir hellar í Þjóðgarðinum hafa sérstöðu á lands- eða heimsvísu t.d. vegna stærðar eða gerðar.

Vatnshellir þykir þó hafa sérstöðu á landsvísu vegna lofthæðar og gerðar. Hann hefur verið gerður aðgengilegur fólki og er boðið upp á daglegar ferðir í hann. Hellirinn Langiþröngur (320 m) er númer 118 í röð lengstu hraunhella jarðarinnar og sá þrettándi lengsti á Íslandi. Hann er í hópi þeirra hella sem eru um eða yfir kílómetri á lengd. Hellarnir hafa verndargildi vegna jarðfræðilegs gildis, auk þess sem þeir hafa ótvírætt fræðslugildi. Hellarnir hafa einnig menningarlegt gildi enda tengist nýting þeirra menningarsögunni og hafa hellar t.d. verið nýttir í gegnum aldir sem sauðabyrgi, matvælageymslur og skýli fyrir menn og skepnur.

Ekki liggur fyrir heildarúttekt eða kortlagning á hellum innan Þjóðgarðsins eins og æskilegt væri. Ákveðin svæði innan Þjóðgarðsins, til að mynda Purkhólahraun, hafa verið kortlögð af áhugamönnum í Hellarannsóknafélagi Íslands.

Stefna

Verndargildi Þjóðgarðsins felst að stórum hluta í fjölbreyttum jarðmyndunum.

Markmið Þjóðgarðsins er að viðhalda þessu verndargildi með því að rýra ekki jarðfræðilega fjölbreytni svæðisins og skal verndun jarðmyndana ávallt höfð að leiðarljósi við skipulag, framkvæmdir og aðra uppbyggingu. Verndun felst jafnframt í því að markvisst sé unnið að fræðslu um jarðmyndanir og mikilvægi þess að hlífa jarðminjum svæðisins.

Eftirlit verði með álagi á viðkvæmar jarðminjar vegna umferðar fólks.

Gróður og vistgerðir

Gróðurkortlagning af landi Þjóðgarðsins var unnin á vettvangi á árunum 1982-1984. Staffært gróðurkort (ekki útgefið) var gert af Þjóðgarðinum árið 2014 og byggir það meira og minna á fyrrnefndri kortlagningu. Kortin hafa verið uppfærð í takt við nýrri loftmyndir og ætti gróðurkortlagningin á svæðinu því að vera að mestu leyti rétt og allnákvæm. Náttúrufræðistofnun Íslands greindi gögn frá gervitunglum fyrir Ísland yfir tímabilið 1982-2010 og staðfesta þau að gróður hefur verið í sókn síðustu ár, m.a. víða á Snæfellsnesi. Heimamenn sem fara mikið um svæðið telja sig sjá að gróður hafi vaxið og dafnað eftir að beit innan þess hefur minnkað til muna.

Móar eru útbreiddir og víða er gott berjaland. Í hraunum hefur birki víða náð sér vel á strik, auk þess sem finna má reyniviðar- og víðiplöntur. Í gjótum er einnig fjölbreyttur blómgróður og burknar. Þar er skjól fyrir vindi og á vetrum hlífir snjórinn auk þess sem sauðfé nær ekki til plantanna. Nokkuð er um tún sem tilheyrja gömlum eyðibýlum þar sem er mikil gróska fyrri hluta sumars. Lambhagatjarnir í Beruvík og Dýjadalsvatn eru helstu dæmi um votlendi í Þjóðgarðinum en einnig má nefna tjarnir við Rauðhól og í Væjuhrauni. Gróðurfur og lífríki votlendisins hefur ekki verið kannað sérstaklega. Til fjalla er að finna snjódældagróður, t.d. grasvíði í 400-800 m hæð yfir sjó og annan fjallagróður á milli mela og tinda. Jarðvegsrof á svæðinu er fremur lítið og að mestu bundið við litla bletti, t.d. þar sem skeljasandur hefur borist á land.

Vistgerðir með hátt verndargildi

Í Þjóðgarðinum finnast vistgerðir sem eru á lista Bernarsamningsins frá 2014 yfir vistgerðir sem hafa hátt verndargildi og einnig vistgerðir sem eru sjaldgæfar á landsvísu og þarf að huga sérstaklega að vernd þeirra. Vistgerðir sem hafa mjög hátt verndargildi eru: brokflóavist, gulstararfitjavist, gulstararflóavist og starungsmýravist. Vistgerðir með hátt verndargildi eru: bugðupuntsvist, grashólavist, língresis- og vingulsvist, lyngmóavist, runnamýravist og sjávarfitjungavist. Lista yfir vistgerðir í Þjóðgarðinum og vistgerðakort er að finna á [heimasíðu Þjóðgarðsins](#).

Gróður með hátt verndargildi

Samkvæmt auglýsingu um friðun æðplantna, mosa og fléttna nr. 1385/2021 eru nokkrar tegundir friðlýstar í þjóðgarðinum. Á meðal þeirra er fléttan gígnæfra sem er ein allra sjaldgæfasta flétta landsins og eini fundarstaður hennar hér á landi er í þjóðgarðinum. Gulrenda er önnur friðlýst flétta sem er mjög sjaldgæf og í bráðri hættu og er þjóðgarðurinn annar tveggja staða á landinu þar sem hún finnst. Bjargstrý er afar sjaldgæf, stórvaxin flétta sem vex innan þjóðgarðsins en vitað er um hana á tveimur öðrum stöðum á landinu. Bjargstrý flokkast í yfirvofandi hættu. Í gjótum vex ferlaufungur, sjaldgæf planta og flokkast sem tegund í nokkurri hættu en er þó ekki á valista.

Ágengar tegundir

Framandi tegundir hafa mjög litla útbreiðslu í þjóðgarðinum. Stafafura er við Prestahraungötu og fylgst er með útbreiðslu hennar. Ölur er á stöku stað norðanmegin í þjóðgarðinum. Alaskalúpína finnst á nokkrum stöðum en hefur mjög litla útbreiðslu. Unnið er að upprætingu hennar á svæðunum og fylgst með útbreiðslu lúpínu í nágrenni þjóðgarðsins. Ekki er vitað um aðrar ágengar tegundir plantna í þjóðgarðinum.

Stefna

Markmið þjóðgarðsins er að stuðla að verndun líffræðilegs fjölbreytileika með því að vernda og vakta fágætar plöntutegundir og hefta útbreiðslu innfluttra, ágengra tegunda.

Náttúra svæðisins á að þróast sem mest án inngripa mannsins og er óheimilt að flytja inn framandi tegundir í þjóðgarðinn. Í samræmi við samninginn um vernd líffræðilegrar fjölbreytni er mikilvægt að vernda það votlendi sem er innan þjóðgarðsins.

Stefnt er að því að loka aflögðum vegslóðum og villustígum, koma í veg fyrir jarðvegsrof og endurheimta staðargróður.

Áhersla verður lögð á að græða upp rofin svæði. Leitað verði til fagaðila þegar þess er þörf við uppgræðslu og endurheimt gróðurs.

Umhverfisstofnun er heimilt að loka tímabundið viðkvæmum svæðum, vegna gróðurverndar, lífríkisverndar eða yfirvofandi hættu og beina gestum svæðisins um aðrar leiðir.

Með stýringu umferðar er hægt að koma í veg fyrir jarðvegsrof og gróðurskemmdir. Í stýringu felst meðal annars gerð göngustíga og uppsetning leiðbeinandi skilta.

Vinnuvélar sem eru í framkvæmdum innan þjóðgarðsins geta borið með sér fræ og skal því viðkomandi verktaki þrifa tækin áður en haldið er inn í þjóðgarð til að koma í veg fyrir að framandi og ágengar plöntur dreifist inn í þjóðgarðinn.

Árlegar aðgerðir

- Árlega verði vöktun á útbreiðslu framandi tegunda plantna innan þjóðgarðsins og þær tegundir sem eru ágengar verða upprættar.*
- Fylgst verði með jarðvegsrofi og gripið til viðeigandi ráðstafana ef þurfa þykir.*
- Villustígum verði lokað og gróður á þeim endurheimtur.*
- Verktakar verði upplýstir um reglur varðandi hreinsun vinnutækja og skilyrði þar um sett inn í leyfisveitingar og samninga.*

Dýralíf

Spendýr

Við stofnun Þjóðgarðsins voru refaveiðar innan hans bannaðar. Á svæðinu eru þekktir 57 staðir sem taldir eru tilheyrja 27 skilgreindum grenjum sem refir hafa einhvern tímann notað. Vöktun Náttúrustofu Vesturlands og eldri gögn frá veiðimönnum sýna að síðustu áratugi hafa 1-5 þessara grenja verið í ábúð á ári. Vöktun á ábúð refagrenjanna bendir ekki til þess að breytingar hafi orðið á fjölda grendýra frá því svæðið var friðað fyrir refaveiðum.

Náttúrustofa Vesturlands rannsakaði minka í Þjóðgarðinum á árunum 2001-2003 og 2006-2007. Talið var að lítið væri af mink innan Þjóðgarðsins vegna slæmra skilyrða, s.s. klettóttra stranda og lítils votlendis en þessar rannsóknir sýndu aftur á móti að þéttleiki minka á svæðinu var nokkur, a.m.k. að haustlagi. Minkaveiðar á vegum sveitarfélagsins eru leyfðar í Þjóðgarðinum en samráð skal hafa um þær við Þjóðgarðinn.

Smádýr

Fáar rannsóknir hafa verið gerðar á smádýralífi innan Þjóðgarðsins og vantar upplýsingar um það. Þjóðgarðurinn hefur þó tekið þátt í vöktun á fiðrildum í nokkur ár og hafa sjaldgæfar tegundir ratað í gildruna.

Fuglar

Þótt lífríki á Íslandi sé fremur fábrotið hvað tegundafjölda varðar eru fuglar áberandi. Það gildir einnig um Þjóðgarðinn. Nokkuð er til af heimildum um fuglalíf á utanverðu Snæfellsnesi, fæstar þessar heimildir eiga við um Þjóðgarðinn sérstaklega nema upplýsingar um talningar í einstökum fuglabjörgum. Fuglalíf inn til landsins hefur lítið verið kannað.

Hér á landi telst 121 svæði alþjóðlega mikilvægt fyrir fugla og eru sjötíu þeirra sjófuglabýggðir. Þjóðgarðurinn fellur innan eins þessara svæða sem nær allt frá Arnarstapa að Rífi. Fuglabjörg Þjóðgarðsins eru víða þéttsetin. Algengustu tegundirnar eru rita, fýll og svartfugl, þ.e. langvía, stuttnefja og álka. Stöku lundi og teista sést, auk þess sem toppskarfur er nokkuð algengur á skerjum við ströndina. Sjá má súlu stinga sér eftir fiski en hún verpir ekki á svæðinu.

Einnig er nokkuð um aðrar máfategundir en ritu, t.d. svartbak og stöku silfur máfs- og hvítmáfspör. Mófuglalíf hefur fremur lítið verið kannað en algengustu tegundir þeirra, s.s. heiðlóa, spói, þúfutittlingur, steindepill og snjótittlingur/sólskríkja verpa á svæðinu og hrafn er algeng sjón. Rjúpa sést víðast hvar en hún er friðuð innan þjóðgarðsins ef frá er talið skástrikað svæði A í norðurhluta þjóðgarðsins, sjá kort á heimasíðu þjóðgarðsins. Eitt stærsta kríuvarp landsins er á svæðinu frá Rifi að Hellissandi í næsta nágrenni þjóðgarðsins og er krían einkennisfugl Snæfellsbæjar. Lítið er af votlendisfuglum innan þjóðgarðsins en við Dýjadalsvatn má sjá vaðfugla og stöku endur og við tjarnir í Beruvík er fuglalíf nokkuð fjölskrúðugt.

Þær fuglategundir sem Ísland ber alþjóðlega ábyrgð á og verpa í þjóðgarðinum eru: álka, fýll, langvía, teista, kría, sandlóa, sendlingur, æður, heiðlóa, lóupræll, spói, stelkur rita, stuttnefja, lundi og fálki. Auk þeirra verpa eftirtaldar tegundir í jaðri þjóðgarðsins eða eru fargestir (f) sem fara um svæðið vor og haust: rauðbrustingur (f), sanderla (f), jaðrakan, grágæs, margæs (f) og tildra (f). Frá árinu 2017 hafa bjargfuglar verið vaktaðir í þúfubjargi og í Saxhólsbjargi/Svörtuloftum.

Samkvæmt lögum um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum er óheimilt að þeyta flautur, fljúga flugvélum eða vera með annan hávaða að óþörfu í grennd við fuglabjörg. Um flug mannaðra og fjarstýrðra loftfara í grennd við búsvæði fugla er fjallað í kafla um fjarstýrð loftför.

Hundar og önnur gæludýr skulu höfð í taumi og undir tryggri stjórn skv. 7. gr. auglýsingar um þjóðgarðinn nr. 935/2021. Undanskildir eru hundar í leitar- og björgunaraðgerðum, við smalamennsku og vegna skipulagðra minkaveiða.

Stefna

Markmið þjóðgarðsins er að vernda dýralíf innan hans og tryggja vernd fugla og búsvæða þeirra með þeirri undantekningu að mink verður haldið í skefjum. Óvarleg umferð manna getur truflað fugla og önnur dýr og skulu gestir svæðisins taka tillit til þess. Sérstök aðgát skal höfð á varptíma fugla. Nauðsynlegt er að stýra umferð um svæðið með það í huga að vernda lífríkið með góðum göngustígum og útsýnispöllum auk leiðbeinandi skilta og landvörslu.

Árlegar aðgerðir

- *Árlega verði vöktun á breytingum á völdum stofnum villtra dýra og fugla innan þjóðgarðsins í samstarfi við þar til bæra aðila.*

Vatnafar og vatnshlot

Ólíkt því sem víðast er á Íslandi er vatn á yfirborði sjaldséð innan þjóðgarðsins og olli það vandkvæðum við búskap í gegnum tíðina. Berggrunnur þjóðgarðsins einkennist af nútímahraunum og móbergi.

Nútímahraun eru mjög vatnsleiðandi en móbergsmýndunum má skipta í tvennt, vatnsleiðandi bólstraberg og samlímda gjósku sem vatn kemst treglega um.

Á utanverðu Snæfellsnesi er lítið um sprungur en þær hafa alla jafna mikla þýðingu þegar grunnvatnsrennsli er annars vegar. Úrkoma sem fellur á hálendið hripar ofan í gljúp hraunin og lausan jarðveginn og rennur að langmestu leyti neðanjarðar til sjávar.

Á nokkrum stöðum þar sem yfirborð sker grunnvatnsborðið eru tjarnir, t.d. Djúpulón, Svörtulón, Einarlón og Lambhagatjarnir. Lækir á yfirborði innan þjóðgarðsins eru Hólalækur, Beruvíkurlækur / Stakkabrekkulækur, Skaði og Saxhóllslækur. Lækir þessir ná sjaldnast alla leið til sjávar nema í miklum rigningum og leysingum.

Það vatnsfall sem skilar mestu jökulvatni til sjávar er Móðulækur en hann nær þó heldur ekki til sjávar nema í vatnavöxtum. Þekktir brunnar eru nálægt ströndinni innan þjóðgarðsins, þekktastir þeirra eru Írskrabbunnur við Gufuskála og Fálki á Öndverðarnesi. Fálki hefur verið á lista yfir friðlýstar fornleifar frá því árið 1928.

Vatnshlot

Innan þjóðgarðsins eru tvö grunnvatnshlot, Snæfellsjökull nr. 104-300-G og Vesturhlíðar Snæfellsjökuls nr. 104-70-G og þrjú straumvatnshlot, Hólmkelsá nr. 101-257-R, Gufuskálamóða nr. 101-252-R og Beruvíkurlækur/Þverlækur og smálækir nr. 101-42-R. Við strönd þjóðgarðsins eru strandsjávarhlotin Þorlákshöfn að Svörtuloftum (104-1339-C) og Svörtuloft að Horni (101-1391-C) afmörkuð. Samkvæmt vatnaáætlun skulu öll yfirborðsvatnshlot vera í a.m.k. góðu vistfræðilegu ástandi og góðu efnafræðilegu ástandi. Jafnframt skulu öll grunnvatnshlot vera með góða magnstöðu og í góðu efnafræðilegu ástandi. Ef ástand vatnshlota rýrnar skal fara í aðgerðir til að bæta ástandið og færa það í fyrra horf.

Menningarminjar

Eitt af verndargildum þjóðgarðsins felst í minjum um búsetu þjóðarinnar. Annars vegar þeim minjum sem tengjast sjósókn og hins vegar búskap allt frá landnámstíð. Umfang búskapar og fjöldi íbúa var mjög misjafn eftir tímabilum en búskapur hafði alls staðar lagst af um miðja 20. öldina, fyrir utan Malarrif þar sem búið var fram til 1997. Innan þjóðgarðsins er mikill fjöldi friðaðra og friðlýstra menningarminja.

Friðlýstar fornleifar innan þjóðgarðsins eru: verbúðatóftir og völuandahús í Dritvík, Svalþúfurúst á Þúfubjargi, Berutóftir (Beruvík forna), Forni-Saxhóll, brunnurinn Fálki og dómaragarðurinn á Öndverðarnesi, Írskubúðir/Gerðubergsrústir, Hákonarhóll, Gufuskálavör, fiskbyrgin, verbúðaleifar og önnur forn mannvirki við Gufuskála. Friðlýsingum allra ofangreindra minja var þinglýst árið 1929. Eitt hús er friðlýst á svæðinu: Malarrifsviti. Vitinn var friðlýstur árið 2003. Fornleifar, hús og mannvirki eru friðlýst skv. lögum um menningarminjar nr. 80/2012 og fer Minjastofnun Íslands með stjórnslu þeirra. Friðlýsing þjóðgarðsins, sem gerð er skv. lögum um náttúruvernd nr. 60/2013, nær ekki yfir menningarminjar á svæðinu. Menningarminjar er einungis hægt að friðlýsa skv. lögum um menningarminjar.

Fyrir stofnun þjóðgarðs var gerð fornleifaskráning á svæðinu en hún er komin talsvert til ára sinna enda gerð á árunum 1996-1997. Síðan þá hafa kröfur til fornleifaskráningar aukist til muna auk þess sem talsverð þróun hefur orðið í aðferðum við skráningu. Það er því óhætt að fullyrða að skráningin fullnægi ekki nútímakröfum auk þess sem gögn úr henni eru ekki sérlega aðgengileg. Loks mætti nefna að líklegt er að talsvert af minjum sem ekki töldust til fornleifa þegar skráningin fór fram geri það nú þar sem þær hafa náð 100 ára aldri auk þess sem líkur eru á að minjar sé að finna á því svæði sem bættist við þjóðgarðinn við endurskoðun friðlýsingar hans árið 2021.

Það er því ljóst að nauðsynlegt er endurskoða og uppfæra skráninguna samkvæmt núgildandi kröfum og stöðlum Minjastofnunar til þess að fá góða yfirsýn yfir þann fjölda minja sem er að finna innan þjóðgarðsins og að ástand þeirra og staðsetning verði þekkt.

Nokkrar rannsóknir á menningarminjum hafa farið fram í landi þjóðgarðsins. Ein sú viðamesta og best þekkt er fornleifarannsókn á verbúðaleifum á milli Gufuskálavara og Írskrabraunns sem hófst árið 2008. Síðasta rannsóknarár á svæðinu var 2015.

Auk fjölda menningarminja í þjóðgarðinum, s.s. fornra þjóðleiða sem í dag þjóna gjarnan göngufólki og hestamönnum og er þannig viðhaldið, er menningararfur af ýmsu tagi sem tengist svæðinu, t.a.m. sögur, sagnir og örnefni sem tengjast bæði búskaparháttum og sagnaarfi.

Samkvæmt lögum um menningarminjar nr. 80/2012 eru minjar sem náð hafa 100 ára aldri friðaðar sökum aldurs. Minjastofnun Íslands hefur umsjón með öllum menningarminjum, friðuðum og friðlýstum, sbr. sömu lög.

Stefna

Menningarminjar innan þjóðgarðsins verði vel varðveittar, skráðar og hluti þeirra nýttur til þess að fræða gesti um arfleið þjóðarinnar og mikilvægi sögunnar. Þjóðgarðurinn haldi utan um sögur og sagnir af svæðinu og komi þeim á framfæri.

Menningarminjar eru eitt af verndargildum þjóðgarðsins og voru oft nefndar sem einn af seglum hans í umræðum á íbúafundi um stjórnunar- og verndaráætlunina.

Stefnt skal að því að endurnýja og uppfæra fornleifaskráningu svæðisins, sem felur m.a. í sér að mæla allar minjar upp á vettvangi og skrá til viðbótar þær minjar sem ekki voru skráðar í upphaflegu fornleifaskráningunni. Einnig að kortleggja þekkt örnefni og bæta við þeim sem ekki eru nú þegar skráð. Þá er stefnt að því að skrá sögur og sagnir um fólk og vætti sem dvalist hafa á landsvæði þjóðgarðsins.

Til að efla áhuga og virðingu almennings fyrir menningarminjum mun fræðsla um þær verða aðgengileg. Samráð verði haft við Minjastofnun Íslands við gerð fræðslu- og upplýsingaskilta við menningarminjar.

Þjóðgarðurinn vinnur, í samstarfi við Minjastofnun Íslands, að mótun svæðis þar sem minjaheild er varðveitt og er stefnt að því að slíkt svæði verði að veruleika.

Stefnt er að því að láta gera úttekt á þeirri hættu sem að menningarminjum steðjar vegna ágangs sjávar og leggja fram tillögur að lausnum. Leitað verði leiða til þess að verja minjar við sjávarsíðuna sem eru undir álagi.

Minjastofnun Íslands annast framkvæmd minjavörslu í samræmi við ákvæði laga um menningarminjar nr. 80/2012.

Samstarf skal haft við Minjastofnun Íslands vegna fræðslu og verndarráðstafana er snerta menningarminjar á svæðinu og skulu allar aðgerðir og framkvæmdir því tengdar bornar undir Minjastofnun Íslands til samþykktar.

Stefnt er að því að auka og styrkja samstarf og samráð þjóðgarðsins við Minjastofnun Íslands og minjavörð Vesturlands.

Árlegar aðgerðir

- Árlega boði þjóðgarðurinn minjavörð Vesturlands og Minjastofnun Íslands til samráðs- og samstarfsfundar.*
- Menningarminjar verði vaktaðar skv. áætlun í samvinnu við Minjastofnun Íslands.*

Landnotkun

Í dag er land þjóðgarðsins fyrst og fremst nýtt til ferðapjónustu, útivistar, náttúruskoðunar og rannsókna og er svæðið einnig mjög vinsælt myndefni. Allt frá landnámstíð og fram á miðja 20. öld var búið meðfram ströndinni en landið var ekki auðvelt til ræktunar og bújarðir heldur rýrar. Hins vegar var stutt að róa á fengsæl fiskimið. Byggðin fór í eyði fyrir daga vélvæðingar.

Í 14. gr. auglýsingar um þjóðgarðinn kemur fram að athafnir og framkvæmdir sem hafa varanleg áhrif á náttúru svæðisins séu bannaðar nema þær séu nauðsynlegar til að markmið friðlýsingarinnar náist. Vegna framkvæmdaleyfa og vinnu sem felur í sér jarðrask í nágrenni fornleifa þarf auk þess leyfi Minjastofnunar Íslands í samræmi við ákvæði laga um menningarminjar nr. 80/2012.

Snæfellsjökull og landsvæði austan hans er þjóðlenda og um landnotkun þar fer skv. lögum nr. 58/1998.

Stefna

Landsvæði þjóðgarðsins er uppspretta fjölmargra gæða og skapar efnahagslegan ávinning fyrir íbúa og þjóðina. Mikilvægt er að efla skilning almennings á dýrmæti þess. Landið skal nýtt með ábyrgum hætti og skal vernd verðmæta þess, náttúru og minja vera leiðarljós í þeirri nýtingu. Þjóðgarðurinn vill að gestir finni að þeir séu sannarlega velkomnir.

Landnotkun skal vera sjálfbær og framkvæmdir afturkræfar þar sem þess er kostur, að þær stuðli að verndun þjóðgarðsins og öryggi gesta. Sjálfbærni viðmið verði höfð að leiðarljósi við atvinnurekstur innan þjóðgarðsins en stefnt er að því að atvinnustefna verði unnin fyrir hann.

Eitt af eftirsóttum verðmætum þjóðgarðsins er kyrrð og upplifun. Sums staðar á láglandinu má finna staði þar sem hvorki sést né heyrst til umferðar og til fjalla ríkir óbyggðapögn. Kyrrðin er verðmæt gæði fyrir nútímafólk og skal stuðla að því að henni verði ekki raskað að óþörfu. Vélknúin umferð er sá þáttur sem helst klýfur kyrrðina. Gert er ráð fyrir að á tilteknum stöðum og árstíma sé hægt að setja skilyrði um notkun vélknúinna tækja umfram almenna reglugerð þar um. Stefnt er að því að gestir geti áfram upplifað kyrrð og ró í þjóðgarðinum.

Landbúnaður

Bújarðir eru ekki lengur innan marka þjóðgarðsins og lausaganga hrossa er ekki leyfð í Snæfellsbæ. Engin stór fjárbú eru í nágrenni þjóðgarðsins og helst frístundabændur sem nýta landið fyrir sauðfé. Eggjataka úr fuglabjörgum hefur til skamms tíma verið stunduð af fáeinum aðilum en er að mestu aflögð.

Stefna

Sauðfjárbeit er heimil innan þjóðgarðsins. Þjóðgarðurinn er ekki girtur og fé getur gengið inn í hann en óheimilt er að sleppa fé innan marka hans. Beit skal vera sjálfbær en komi í ljós að svo sé ekki og að beit valdi hnignun gróðurs getur Umhverfisstofnun, í samráði við Snæfellsbæ, farið fram á að beit verði hætt eða hún takmörkuð. Vetrararbeit er ekki leyfileg og skal allri smölun vera lokið fyrir 1. október hvert ár. Fylgjast þarf með fjölda sauðfjár í þjóðgarðinum og stefnt er á frekara samstarf við fjallskilanevnd í því tilliti. Áhersla er á að eiga gott samstarf við sauðfjorbændur með samtali og upplýsingagjöf.

Árlegar aðgerðir

- Fylgst verði með hvort sauðfjárbeit valdi álagi á gróður.
- Starfsmenn tilkynni til fjallskilanevndar um fé sem gengur í þjóðgarðinum á vetrartíma.

Veiðar

Minkaveiðar eru heimilar innan þjóðgarðs og skulu þær eingöngu stundaðar á vegum sveitarfélagsins og í samráði við Umhverfisstofnun. Rjúpnaveiðar eru óheimilar nema á afmörkuðu svæði sem sýnt er á korti á heimasíðu þjóðgarðsins samkvæmt almennum reglum þar um. Meðferð skotvopna er að öðru leyti bönnuð innan þjóðgarðs og aðrar veiðar en ofantaldar ekki heimilar.

Stefna

Stefnt er að því að þjóðgarðurinn eigi samtali við sveitarfélagið um minkaveiðar en minkaveiðar skulu stundaðar í samráði við Umhverfisstofnun.

Árlegar aðgerðir

- Boðað verði árlega til samráðsfundar með skipulagsyfirlöndum sveitarfélagsins vegna minkaveiða.

Ferðapjónusta og útivist

Aðdráttarafl þjóðgarðsins felst fyrst og fremst í fegurð og fjölbreytileika náttúrunnar. Áhugaverðar gönguleiðir, ríkt fuglalíf og kyrrð dregur marga að. Ekki eru til tölulegar upplýsingar um fjölda ferðamanna á svæðinu fyrir stofnun þjóðgarðsins en svæðið, einkum sunnanvert, var vel þekkt vegna náttúrufergurðar. Þjóðgarðurinn opnaði gestastofu á Hellnum árið 2004 og héldu starfsmenn tölu yfir þá sem komu þar inn. Gestastofan var hins vegar lengi vel aðeins opin á sumrin þannig að lítið er vitað um fjölda ferðamanna yfir vetrartímamann. Spurningakannanir sem lagðar voru fyrir erlenda ferðamenn á Keflavíkurflugvelli á árunum 2004–2013 sýndu að um 13% þeirra að jafnaði höfðu lagt leið sína í þjóðgarðinn. Upp úr árinu 2010 fjölgaði ferðamönnum á landinu mikið, allan ársins hring. Það skilaði sér í þjóðgarðinn og starfsmenn upplifðu gríðarlega breytingu á stuttum tíma. Samkvæmt könnunum fjölgaði erlendum gestum þjóðgarðsins um 73% á milli árána 2010–2013. Yfir vetrartímamann fjölgaði þeim um 330% á árunum 2004–2013.

Árið 2017 var markvisst byrjað að telja þá bíla sem lögðu leið sína í þjóðgarðinn og áætla gestafjölda út frá þeim tölum, sjá má tölfræði um fjölda gesta á heimasíðu þjóðgarðsins.

Stefna

Til þess að verndargildi þjóðgarðsins rýrni ekki skal stuðla að því að öll nýting verði með sjálfbærum hætti, innviðir sem taldir eru hæfa starfsemi þjóðgarðs verði til staðar til að taka á móti gestum, ferðapjónusta verði eins umhverfisvæn og kostur er, mengun frá starfsemi innan þjóðgarðsins verði lágmörkuð og að úrgangur sem fellur til innan svæðisins verði flokkaður.

Innan Snæfellsjökulþjóðgarðs eru áfangastaðir sem í gegnum tíðina hafa laðað til sín fólk sem vill njóta lítt snortinnar náttúru.

Eftir stofnun þjóðgarðs hefur áfangastöðum fjölgað og aðgengi batnað. Samhliða því að almenningi er heimil för um þjóðgarðinn er honum skylt að ganga vel og snyrtilega um svæðið og fylgja þeim umgengnisreglum sem þar gilda.

Gestir eru hvattir til að sýna öðrum tillitssemi og nærgætni í umgengni. Með betra aðgengi fjölgar gestum og álag á umhverfið verður meira. Gæta þarf að þolmörkum svæðisins og að ferðaþjónusta þar sé sjálfbær þannig að álag hafi ekki áhrif á verndargildi svæðisins og upplifun gesta.

Í verndarskygni er heimilt að loka þjóðgarðinum, í heild eða að hluta. Í sama tilgangi er mikilvægt að stýring umferðar á svæðinu sé skýr. Stýring ferðamanna getur verið fólgin í uppbyggingu innviða, jákvæðri hegðunarstjórnun, því að takmarka fjölda, takmarka hópastærðir, gera einstefnu á gönguleiðum eða beina ferðamönnum á svæði sem geta borið meiri umferð fólks.

Stefnt er að því að gestir þjóðgarðsins séu upplýstir um hættur á svæðinu og um viðkvæmt náttúrufar þess. Lykillinn að þessu er opið samráð, virkt samstarf og upplýsingagjöf milli Umhverfisstofnunar, ferðaþjónustuaðila og annarra hagsmunaaðila.

Stefnt er að því að þróa og halda kynningu og/eða námskeið um þjóðgarðinn fyrir fólk í ferðaþjónustu sem fengi í kjölfar viðurkenningu sem sérlegir „sendiherrar“ þjóðgarðsins. Þjóðgarðurinn stefnir að því að bjóða ferðaþjónustuaðilum árlega til kynningarfundar til að kynna hann almennt og benda á það sem nýtt er innan hans. Þeir yrðu hvattir til að senda starfsmenn sína, eða hluta þeirra, á landvarðanámskeið. Góðar ferðavenjur verði jafnframt ræddar og ígrundaðar.

Árlegar aðgerðir

- Þjóðgarðurinn bjóði ferðaþjónustuaðilum árlega til kynningarfundar í gegnum fjarfundarbúnað.*

Aðrar reglulegar aðgerðir

- Þjóðgarðurinn haldi kynningu fyrir fólk í ferðaþjónustu á svæðinu á þriggja ára fresti.*

Landvarsla og starfsmenn

Landvörður var fyrst ráðinn í fullt starf árið 2019. Fram að þeim tíma voru landverðir við vinnu yfir sumarmánuðina. Tímabilið sem þeir voru við störf lengdist smám saman með fjölgun ferðamanna og heilsársopnun gestastofu. Heilsárs stöðugildum hefur fjölgað samhliða auknu umfangi reksturs þjóðgarðsins. Auk stöðugilda landvarða og þjóðgarðsvarða er nú einnig stöðugildi yfirlandvarðar, þjónustustjóra og þjónustufulltrúa auk starfsmanns sem sinnir þrifum og öðrum tilfallandi verkefnum.

Skrifstofa þjóðgarðsins var flutt í nýbyggða þjóðgarðsmiðstöð á Hellissandi haustið 2022.

Stefna

Þjóðgarðurinn verði eftirsóttur vinnustaður.

Starfsaðstaða verði til fyrirmyndar og að stuðlað verði að því að viðhalda góðum starfsanda.

Stefnt er að því að efla landvörslu í þjóðgarðinum enn frekar en Umhverfisstofnun telur að ein áhrifaríkasta leiðin til að vinna að náttúruvernd og auka öryggi og jákvæða upplifun gesta sé fólgin í landvörslu. Landverðir sinna eftirliti, fræðslu og upplýsingagjöf og samskiptum við þá gesti og ferðaþjónustuaðila sem nýta sér svæðið. Landverðir gegna einnig mikilvægu hlutverki þegar kemur að öryggi ferðamanna með fræðslu og forvörnum.

Upplýsingagjöf fer að stórum hluta fram í geststofum þjóðgarðsins. Landverðir og þjónustufulltrúar sinna því starfi fyrst og fremst. Upplýsingagjöf skal vera fagleg og gestir fá ávalt nýjustu upplýsingar. Aðgengi að upplýsingu verði góð, bæði á stafænan hátt og með beinum samskiptum við starfsfólk. Starfsfólk gestastofu verði vel í stakk búið til að veita upplýsingar um þjóðgarðinn, Snæfellsnes og önnur svæði á landinu eins og kostur er.

Áhersla verður lögð á að heimamenn, með viðeigandi menntun og þekkingu, starfi við þjóðgarðinn. Jafnframt skal öruggt húsnæði vera til staðar fyrir starfsfólk sem ráðið er tímabundið til þjóðgarðsins.

Sjálfbóðaliðar í náttúruvernd

Á hverju ári koma sjálfbóðaliðar frá sjálfbóðaliðastarfi Umhverfisstofnunar, Iceland Conservation Volunteers, í Þjóðgarðinn Snæfellsjökul til þjálfunar og verkefna í upphafi starfstíma síns. Verkefnið einkennast af helstu verkefnum sem sjálfbóðaliðar takast á við víðsvegar um land, s.s. stígagerð, hleðslu, pallagerð, landmótun, endurheimt, upprætingu framandi tegunda, öryggismálum o.fl. Allir sjálfbóðaliðar sem vinna fyrir samtökin á Íslandi taka þátt í umræddri þjálfun og stendur þjálfunartímabilið yfir í 2 vikur ár hvert, í byrjun júní. Áhersla er lögð á að sjálfbóðaliðar kynnist ólíkum verkefnum og vinnuáðferðum og fái þjálfun sem nýtist til þeirra verkefna sem unnin eru víðsvegar um land í kjölfarið og jafnframt sem starfsþjálfun sem hver einstaklingur getur nýtt sér til framtíðar. Störf sjálfbóðaliða nýtast náttúrulegu umhverfi og almenningi en ekki er unnið að efnahagslegum hagsmunum einstaklinga eða fyrirtækja. Sjálfbóðaliðar sinna oft verkefnum sem annars yrðu ekki unnin. Europarc Federation hefur látið útbúa viðmiðunarreglur um gæðastjórnun sjálfbóðaliðastarfs á friðlýstum svæðum í Evrópu og er skilgreining sjálfbóðaliðastarfs hjá Umhverfisstofnun í samræmi við þær reglur.

Stefna

Þjóðgarðurinn mun áfram njóta starfskrafta sjálfbóðaliða, erlendra sem innlendra, til að taka þátt í verkefnum sem stuðla að verndun svæðisins. Stefnt skal að auknu samstarfi um verndun svæðisins með þeim sem njóta og nýta náttúru þjóðgarðsins og bjóða þeim sem áhuga hafa á að taka þátt í verndaraðgerðum á svæðinu t.d. skólahópum, fólki í hvataferðum og hópeflisferðum svo og heimafólki. Erlendir sjálfbóðaliðar hafa hlotið þjálfun innan þjóðgarðsins fyrir störf á friðlýstum svæðum og er stefnt á að svo verði áfram. Stefnt er að því að fjölga verkefnum fyrir sjálfbóðaliða í þjóðgarðinum.

Árlegar aðgerðir

- Verkefni sjálfbóðaliða verði skipulögð.
- Haldið verði utan um fjölda sjálfbóðaliða sem koma til starfa og framlag þeirra.

Tjaldstaðir

Almennt er óheimilt að hafa næturdvöl og tjalda innan þjóðgarðsins og er ferðafólki bent á tjaldsvæði í nágrenni hans. Fólki sem kemur inn í þjóðgarðinn fótgangandi eða á reiðhjóli með allan sinn farangur er þó heimilt að tjalda hefðbundnum viðlegutjöldum til einnar nætur á skilgreindum tjaldstöðum sbr. [auglýsingu nr. 935/2021](#).

Ef um fleiri en þrjú tjöld er að ræða, skipulagða hópferð eða ef tjaldað er til fleiri en einnar nætur þarf leyfi þjóðgarðs [sbr. reglu nr. 4 í kafla um sérreglur](#).

Stefna

Tjaldstaður vísar til þess að ekki er um skipulagt tjaldsvæði að ræða. Stefnt er að því að skilgreina tjaldstaði nánar og merkja í Stakkabrekkum, á Eyrum í Beruvík, á Öndverðarnesi, við Prestahraunsgötu, í Saxhólsdal, í nágrenni Dýjadalsvatns og við Ljósulæki á Harðabala. Á viðkomandi svæðum er hreinlætisaðstaða ekki fyrir hendi.

Þjóðgarðurinn mun útfæra þjónustustig staðanna. Þeir sem tjalda á stöðunum skulu gæta þess að valda ekki skemmdum á vettvangi og jafnframt taka allan úrgang og fara með á viðeigandi losunarstaði. Þjóðgarðinum er heimilt að banna tjöldun með öllu verði álag of mikið þannig að umhverfið láti á sjá.

Á heimasíðu þjóðgarðsins verði leiðbeiningar varðandi umgengni og útbúnað vegna tjöldunar bæði á íslensku og ensku.

Tjaldstaðir

Svæði	Aðstaða á svæðinu
Stakkabrekkur	Vatn í Beruvíkurlæk
Eyrar í Beruvík	Hafa þarf með sér vatn
Öndverðarnes	Hafa þarf með sér vatn
Við Prestahraunsgötu	Vatn í Höskuldsá
Skeiðasandur-Kálfadalir	Vatn í Saxhólslæk
Við Dýjadalsvatn	Vatn í Dýjadalsvatni
Við Ljósulæki á Harðarbali	Vatn í Ljósulækjum
Malarrif	Vatn og salerni

* Sjóða þarf allt drykkjarvatn

Baba Dioum frá Senegal sagði á þingi IUCN árið 1968 “In the end, we will conserve only what we love, we will love only what we understand, and we will understand only what we are taught” sem Guðmundur Páll Ólafsson líffræðingur þýddi “Þú verndar aðeins það sem þú elskar, þú elskar aðeins það sem þú þekkir. Þú þekkir aðeins það sem þér er kennt.”

Fræðsla og kynning

Á gestastofum Þjóðgarðsins á Hellissandi og Malarrífi eru fræðslusýningar um þjóðgarðinn og veittar upplýsingar til ferðamanna. Einnig er þar aðstaða til að taka á móti skólahópum.

Á Malarrífi er gamalt salthús sem stendur á malarkambinum og hefur verið gert upp. Nemendur Lýsuhólsskóla settu þar upp fræðslusýningu fyrir tilstuðlan þjóðgarðsins og viðhalda henni. Sýningin höfðar ekki hvað síst til barna en á Malarrífi eru einnig leiktæki fyrir börn.

Árið 2009 hófust framkvæmdir við Vatnshelli í þeim tilgangi að bæta aðgengi fyrir almenning. Tilgangur með því var að efla fræðslu og auka við þekkingu almennings á þeim verðmætum sem hellar og aðrar náttúruminjar eru og stuðla um leið að verndun þeirra. Eingöngu er farið í hellinn með leiðsögn og í litlum hópum þannig að allir fái notið fræðslunnar og minni hætta sé á að skemmdir verði á hellinum. Fyrstu árin í starfsemi hellisins var hann einungis opinn yfir sumartímenn en með fjölgun ferðamanna allt árið óx eftirspurn eftir ferðum að vetrinum og opnunartímenn var lengdur. Þróun í árlegum fjölda gesta sem heimsækja Vatnshelli má sjá á heimasíðu þjóðgarðsins.

Á heimasíðu þjóðgarðsins eru upplýsingar um hann. Hann er einnig með eigin [Facebook-síðu](#) og [Instagram](#) þar sem upplýsingar eru settar inn um það sem er að gerast og skilaboðum komið á framfæri til almennings.

Fræðslu- og gönguleiðarbæklingur er til um þjóðgarðinn á íslensku og ensku. Kynningar myndband var gert um þjóðgarðinn árið 2004 og hefur síðan verið endurbætt.

Stefna

Fræðsla er eitt besta verkfæri sem þjóðgarðurinn hefur til þess að auka sýn og skilning gesta á verðmætum hans og efla vilja þeirra til góðrar umgengni og náttúruverndar.

Í fræðsluefni þjóðgarðsins verður lögð áhersla á að fá gestinn til þess að taka afstöðu með náttúrunni, auka áhuga hans og bæta náttúrulæsi. Upplýsinga- og fræðsluefni um náttúru- og menningarminjar þjóðgarðsins skal vera aðgengilegt almenningi.

Leitað verði eftir samvinnu við viðeigandi fagaðila við gerð fræðsluefnis og upplýsingar settar fram á skýran og auðskilinn hátt. Bæklingar þjóðgarðsins verði endurnýjaðir.

Heimasíða þjóðgarðsins sé í stöðugri framþróun og nýtt til fræðslu og upplýsinga fyrir gesti.

Stefnt er að því að gerð verði fræðsluáætlun fyrir þjóðgarðinn og að athygli skóla verði vakin á möguleikum svæðisins í fræðslustarfi.

Starfsmenn þjóðgarðsins veita fræðslu til samfélagsins um náttúru og náttúruvernd eftir því sem við verður komið.

Stefnt er að því að setja upp á heimasíðu þjóðgarðsins svæði sem sérstaklega er ætlað börnum.

Þjóðgarðurinn leggur sig fram við að taka vel á móti þeim hópum sem þess fara á leit.

Stefnt er að því að setja upp viðburði tengda sögu svæðisins. Þá er stefnt að því að setja fram hugmyndir um verkefni sem einstaklingar og hópar geta unnið í þágu þjóðgarðsins.

Stefnt skal að því að nýta þá tækni sem í boði er hverju sinni til að koma upplýsingum og fræðslu á framfæri svo sem með rafrænum lausnum eða öðru sem kann að henta.

Árlegar aðgerðir

- Heimasíða um þjóðgarðinn verði uppfærð reglulega á vef Umhverfisstofnunar.
- Starfsmenn þjóðgarðsins taki á móti skólahópum.

Þjóðgarðsmiðstöð og gestastofur

Þjóðgarðurinn starfrækir tvær gestastofur, á Hellissandi og Malarrífi. Á Hellissandi er fræðslusýning í Þjóðgarðsmiðstöð sem var opnuð árið 2023. Einnig er þar aðstaða til að taka á móti skólahópum. Á Malarrífi er gestastofa sem var flutt þangað árið 2016 frá Hellnum, þar sem hún var opnuð árið 2004. Fræðslusýningin var endurnýjuð en hún veitir upplýsingar og fróðleik um náttúrufer og sögu svæðisins undir jökli.

Gestastofurnar eru aðgengilegar fólki með fötlun. Aðgengi að salernum er utan frá og þau opin allan sólarhringinn.

Í byrjun var gestastofan á Hellnum aðeins opin yfir sumartímam. Frá árinu 2009 fjölgaði ferðamönnum mikið og opnunartími gestastofunnar lengdist smám saman en frá árinu 2015 hefur hún verið opin allt árið um kring.

Stefna

Gestastofur eru einnig kennslustofur. Stefnt er að auknu samstarfi við skóla á svæðinu og verður aðstaða fyrir skólahópa í báðum gestastofum.

Gestastofur eru samastaður fyrir fræðasamfélagið. Þar verði aðstaða til ráðstefnu- og fundarhalda. Einnig verði þar aðstaða fyrir tímabundnar sýningar um náttúru, sögu, listir og vísindi.

Gestastofur verði samfélaginu til hagsbóta. Þær verði staður fyrir gesti þjóðgarðsins til að heimsækja og heimamanna að koma saman. Þær verði lifandi og hvetjandi til reglulegra heimsókna.

Ekki er gert ráð fyrir að stórum þjónustusvæðum innan þjóðgarðsins verði fjölgað heldur verði staðið vel að viðhaldi og uppbyggingu þeirra sem fyrir eru og ákveðið hefur verið að byggja upp, þ.e.a.s. þjóðgarðsmiðstöð á Hellissandi, gestastofu á Malarrífi og móttökustað við Vatnshelli.

Byggingar

Innan marka þjóðgarðsins eru nokkrar byggingar fyrir utan gestastofur. Á Malarrífi er viti sem var friðlýstur árið 2003 og gamalt salthús þar sem nú er sýning um Malarrif og umhverfi þess. Á Gufuskálum eru nokkur hús frá fyrri starfsemi. Þau eru ekki í umsjón þjóðgarðsins en hann hefur leigt þar húsnæði fyrir landverði og sjálfboðaliða. Á Gufuskálum vekur hátt mastur athygli en mastrið er í dag notað fyrir langbylgjusendi Ríkisútvarpsins. Við Vatnshelli er lítið aðstöðuhús fyrir starfsemi hans og við Djúpálónssand eru salerni. Auk vitans á Malarrífi eru tveir aðrir vitar innan þjóðgarðs, á Öndverðarnesi og Skálasnaga.

Stefna

Viðhald á þeim húsbyggingum og öðrum mannvirkjum sem eru á svæðinu skal vera gott og til sóma fyrir þjóðgarðinn. Innviðir þjóðgarðsins skulu auka ánægju gesta, bæta ferðahegðun og leiða til náttúru- og minjaverndar. Innviðir falli vel að umhverfi sínu en keppi ekki við náttúrulegt umhverfi um athygli. Ávallt skal leitast við að uppbygging taki mið af umhverfissjónarmiðum í efnisvali og framkvæmdum og ekki skal farið í stórfellt rask á ósnertu landi. Nýframkvæmdir taki mið af verðmætum þjóðgarðsins og skal samráð haft við Náttúrustofu Vesturlands og/eða Minjastofnun Íslands þegar við á.

Vanda skal frágang mannvirkja og umhverfis þeirra og öllum frágangi skal ljúka um leið og framkvæmdum lýkur eða eins fljótt og kostur er. Til þess að koma í veg fyrir ljósmengun skulu útiljós, þar sem þeirra er þörf, vera þannig hönnuð að þau valdi ekki ljósmengun að óþörfu. Tryggja skal að engin mengun verði af frárennsli frá mannvirkjum og allur frágangur frárennislagna og rotþróa skal vera í samræmi við lög og reglur þar um.

Hönnun innviða skal vera vönduð og þjóna hlutverki sínu og skal endurnýta efni svo sem kostur er.

Á framkvæmdasvæðum skal notast við samskonar gróður og er í umhverfinu við endurheimt raskaðs gróðurlendis þar sem því er við komið. Innviðir skulu stuðla að verndun svæðisins og gera móttöku og upplifun gesta sem heimsækja svæðið sem jákvæðasta.

Árlegar aðgerðir

- *Árlega er fylgst með ástandi bygginga og gerðar ráðstafanir um úrbætur eftir þörfum.*

Viðburðir, kvikmyndataka og ljósmyndun

Svæði innan þjóðgarðsins hafa verið vinsæl myndefni um langt skeið og trónir Snæfellsjökull á toppnum í þeim vinsældum.

Ásókn til myndatöku, bæði kvikmynda-, ljósmyndatöku og dróna, hefur aukist undanfarin ár með auknum fjölda ferðamanna og eftirspurnar eftir myndefni í t.d. auglýsingar. Starfsmenn þjóðgarðsins hafa eftirlit með umgengni og frágangi í samræmi við leyfisveitingar.

Stefna

Viðburðir, kvimyndataka og ljósmyndun skal ekki hafa neikvæð áhrif á verndargildi svæðisins, dýralíf og upplifun gesta.

Starfsemi sem krefst aðstöðu innan þjóðgarðs, hefur áhrif á gesti þjóðgarðsins og/eða náttúru svæðisins er háð leyfi og eftirliti Umhverfisstofnunar sbr. auglýsingu nr. 935/2021. Starfsemi innan þjóðgarðsins skal vera í samræmi við gildandi atvinnustefnu hverju sinni.

Leita ber umsagnar Minjastofnunar Íslands ef stærri samkomur og kvikmyndatökur eru líklegar til að valda raski eða eiga að fara fram nálægt skráðum menningarminjum.

Mönnuð loftför

Þyrlur hafa ekki verið algengir ferðamátar í þjóðgarðinum og sjaldan er sóst eftir heimildum til lendinga. Lendingarstaðir voru ekki skilgreindir innan þjóðgarðs og því þurfti að sækja um leyfi til lendingar í hvert skipti. Í auglýsingu um þjóðgarðinn nr. 935/2021 er kveðið á um að skilgreina eigi í stjórnunar- og verndaráætlun landingarstaði fyrir þyrlur.

Til verndar lífríki þjóðgarðsins og til að valda sem minnstu ónæði fyrir gesti er aðeins heimilt að lenda þyrlum innan þjóðgarðs á skilgreindum landingarstöðum, sbr. reglu nr. 5 í kafla um sérreglur og 7. gr. auglýsingar um þjóðgarðinn nr. 935/2021. Lendingarstaðirnir eru taldir upp í töflu á næstu bls. ásamt þeim takmörkunum sem gilda á hverjum stað. Staðirnir verða merktir á korti þjóðgarðsins.

Á Malarrífi er leyfilegt að lenda þyrlum allan ársins hring. Þaðan er stuttur akstur að Vatnshelli. Ekki er leyfilegt að lenda þyrlum innan þjóðgarðsins frá kl. 20 að kvöldi til kl. 8 að morgni.

Undanþegnar leyfisskyldu eru leitar- og björgunaraðgerðir og starfsemi Landhelgisgæslunnar, sbr. lög nr. 80/2022 og reglugerð nr. 1185/2012. Flugumferð er háð takmörkunum sem fram koma í Flugmálahandbók.

Að öðru leyti er mönnum loftförum vísað á flugvelli í nágrenni þjóðgarðsins.

Árlegar aðgerðir

- *Áhrif þyrluflugs verði metin árlega.*

Skilgreindir landingarstaðir þyrlna.

- Landingar heimilar frá kl. 8 til 20.
- Utan skilgreindra landingarstaða og tíma er óheimilt að lenda flugvélum, þyrlum og öðrum mönnum loftförum innan þjóðgarðsins nema að fengnu leyfi Umhverfisstofnunar.

Skilgreindur landingarstaður	Athugasemdir og takmarkanir	Hnit
Malarrif, á skilgreindum landingarstað	Lendingar leyfðar allt árið	64°43' 52 23°48' 27
Dritvíkurbarði	Lendingar leyfðar frá 15. sept. – 15. apríl	64°45' 06 23°54' 46
Ofan Gufuskála á aflögðum flugvelli	Lendingar leyfðar allt árið	64°53' 12 23°57' 33
Á Jökulhálsi innan þjóðgarðs	Lendingar leyfðar frá 15. sept. – 15. apríl	
Á Snæfellsjökli	Lendingar leyfðar frá 1. ágúst – 1. febrúar	

Fjarstýrð loftför

Nokkuð er sóst eftir að nota fjarstýrð loftför (dróna) innan þjóðgarðs og eru loftförin bæði notuð af atvinnumönnum, t.d. vegna kvikmyndagerðar, almenningi og í rannsóknarskyni.

Vegna lífríkisverndar er óheimilt að fljúga fjarstýrðum loftförum innan þjóðgarðsins á tímabilinu 15. apríl - 15. september nema að fengnu leyfi Umhverfisstofnunar sbr. reglu nr. 6 í [kafla um sérreglur](#). Bannið gildir um svæðið meðfram ströndinni og neðan Útnesvegar. Svæðið verður merkt inn á kort þjóðgarðsins. Undanþegnar banninu eru leitar- og björgunaraðgerðir, starfsemi Landhelgisgæslunnar, sbr. [lög nr. 80/2022](#) og [reglugerð nr. 1185/2012](#) og þær stofnanir sem sinna lögbundnum rannsóknum og eftirlitshlutverki með náttúru- og menningarminjum.

Frá 16. september til 14. apríl er heimilt að fljúga fjarstýrðum loftförum innan þjóðgarðsins án sérstaks leyfis Umhverfisstofnunar.

Tryggja skal að notkunin skaði ekki fólk og dýr eða valdi tjóni á eignum og gæta skal þess að trufla ekki upplifun annarra gesta. Að öðru leyti skal haga notkun í samræmi við reglugerð nr. 990/2017, um starfrækslu fjarstýrðra loftfara.

Umhverfisstofnun bendir sérstaklega á að ávallt er óheimilt að fljúga dróna yfir mannfjölda og að fjarstýrð loftför sem notuð eru í atvinnuskyni þarf að skrá sérstaklega hjá Samgöngustofu.

Árlegar aðgerðir

- *Áhrif notkunar fjarstýrðra loftfara verði metin árlega.*

Öryggismál

Slysaætta leynist víða í Þjóðgarðinum, bæði við ströndina, í hrauninu og uppi á jökli.

Öryggisáætlun Umhverfisstofnunar hefur verið aðlöguð að Þjóðgarðinum og er hún í sífelldri endurskoðun.

Þjóðgarðurinn er í umdæmi lögreglunnar á Vesturlandi. Björgunarsveitin Lífsbjörg í Snæfellsbæ er viðbragðsaðili á svæðinu.

Vegna hækkunar sjávarborðs grefst meira undan landinu og hætta eykst á hrúni úr brúnum meðfram ströndinni sem skapar hættu fyrir fólk sem þar er á ferð. Samfara hrúni verða svæði lengra inni í landi berskjaldaðri.

Snæfellsjökull er virkt eldfjall og gos í honum skapar augljósa hættu. Hraun getur ógnað þjóðveginum og nærliggjandi sveitum, gjóskufall getur truflað samgöngur og stofnað nærliggjandi byggðum í hættu og gjóskuflóð geta myndast. Jökulhlaup geta orðið þegar gos hefst undir jökli og þekktar hlaupleiðir eru til norðvesturs frá jöklinum en þær ákvarðast af því hvar gos kemur upp hverju sinni. Jarðskjálftamælar hafa verið settir upp í nágrenni jökulsins.

Slys á fólki í Þjóðgarðinum eru fyrst og fremst vegna umferðarslysa. Útnesvegur sem liggur í gegnum Þjóðgarðinn er fjölfarinn og hámarkshraði 90 km/klst.

Veður getur ógnað þeim sem eru á ferð einkum að vetrarlagi. Margir erlendir ferðamenn þekkja ekki til stórviðra líkt og geta skolið á hér á landi og eru óvanir akstri í snjó og hálfu.

Stefna

Öryggi gesta og starfsmanna skal tryggt sem best í þjóðgarðinum. Gestir þjóðgarðsins upplifi virðingu og vinsemi við komu sína, gott utanumhald og öryggi. Þjóðgarðurinn getur spornað við sumum þeirra ógna sem að honum og gestum hans steðja en öðrum ekki.

Þjóðgarðurinn skal stuðla að slysaforvörnum meðal gesta og starfsfólks með merkingum og öðrum upplýsingum samhliða framkvæmdum við göngustíga og útsýnisstaði á svæðinu.

Leggja skal áherslu á að benda gestum svæðisins á að virða merkingar og fylgja göngustígum til að minnka hættu á slysum. Þeir skulu upplýstir um hættur á svæðinu, sérstaklega yfir vetrartímann, með tilsögn frá landverði og fræðslu þar að lútandi. Ferð á jökul getur verið hættuleg, einkum þeim sem ekki þekkja til aðstæðna. Óvönu fólki verður bent á að nýta sér ferðir með reyndum jöklaforum frekar en að halda á jökul á eigin vegum. Upplýsingum varðandi óhöpp og slys skal safnað saman og þær greindar og metið hvort og hvernig hægt er að draga úr líkum á að slíkt endurtaki sig.

Öryggisáætlun friðlýstra svæða í umsjón Umhverfisstofnunar hefur verið staðfærð fyrir þjóðgarðinn en uppfæra þarf hana út frá fenginni reynslu og nýjustu upplýsingum. Starfsmenn þjóðgarðsins þurfa að þekkja þær viðbragðsáætlanir sem til eru og geta gagnast starfsemi þjóðgarðsins. Stefnt er að góðu upplýsingaflæði á milli lögreglu, Vegagerðarinnar og þjóðgarðsins.

Stefnt er á að allir starfsmenn þjóðgarðsins séu með gild réttindi í fyrstu hjálp.

Fjöldahjálparstöðvar RKÍ eru í starfsstöðvum Grunnskóla Snæfellsbæjar en stefnt er að því að skoðað verði hvort og á hvaða hátt gestastofan á Malarrifi geti gegnt hlutverki hjálparstöðvar í samvinnu við RKÍ. Stefnt skal að því að þjóðgarðurinn hafi yfir að ráða búnaði sem nýtist í slíkum tilvikum s.s. slökkvitæki, hjartastuðtæki, teppi og annan útbúnað sem þarf til að hlúa að fólki.

Upplýsingar og aðvaranir um veður og færð skulu vera aðgengilegar á gestastofum, á heimasíðu og öðrum þeim miðlum sem þjóðgarðurinn nýtir. Leiðbeiningar um hvert skuli leita í neyð skulu vera aðgengilegar á sömu stöðum.

Til að tryggja öryggi gesta getur t.d. reynst nauðsynlegt að loka svæðum eða breyta legu stíga.

Stefnt skal að því að skilgreina skyldur rekstraraðila varðandi öryggi gesta í atvinnustefnu fyrir þjóðgarðinn.

Stefnt er að því að fylgst verði reglulega með hrún- og hraphættu við strönd þjóðgarðsins og skal vekja athygli gesta á hættunni með skiltum og lokunum.

Stefnt er að því að jarðvísindafólk meti reglulega þá áfangastaði við ströndina þar sem mest hættu er og jafnframt hrúnhættu í Vatnshelli.

Árlegar aðgerðir

- Tryggt skal að öryggisáætlun fyrir þjóðgarðinn sé ávallt uppfærð samkvæmt nýjustu upplýsingum annað hvert ár eða eftir þörfum.
- Öryggi ferðamanna verði sérstaklega vaktað í ljósi hrún- og fallhættu. Landvörður mun vakta stíga og mannvirki reglulega m.t.t. öryggismála og gera viðeigandi ráðstafanir hverju sinni.
- Jarðvísindafólk meti reglulega hættu við áfangastaði með ströndinni og í Vatnshelli með tilliti til hrúnhættu.
- Landverðir hafi eftirlit með vetrarfærð á göngustígum og geri ráðstafanir vegna hálfu og aurbleytu.
- Leiðbeiningar vegna aðsteðjandi hættu í þjóðgarðinum skulu uppfærðar eftir þörfum.

Rannsóknir og vöktun

Ýmsar rannsóknir hafa verið gerðar innan Þjóðgarðsins, bæði í lengri og skemmri tíma. Eru þær á sviði náttúrufræði, fornleifafræði, ferðamálafræði og hagfræði. Má þar nefna rannsóknir tengdar jöklum, hellum, fuglum, spendýrum, fiðrildum, örverum, menningarminum og hagrænum ávinningi af rekstri friðlýstra svæða.

Árið 2019 hófst samvinna Náttúrufræðistofnunar, náttúrustofa, Umhverfisstofnunar, Vatnajökulsþjóðgarðs og Þingvallabjóðgarðs um gerð vöktunaráætlana fyrir náttúruverndarsvæði, þ.m.t. friðlýst svæði. Þær fela í sér forgangsröðun svæða og áherslur í vöktun á hverju svæði fyrir sig. Náttúrustofa Vesturlands hefur stundað vöktun á nokkrum þáttum náttúrufars í Þjóðgarðinum, einkum refum, bjargfuglum og mófuglum og er gert ráð fyrir að svo verði áfram.

Stefna

Þjóðgarðurinn hvetur til þess að rannsóknir sem stuðla að aukinni þekkingu á náttúru, menningarminum eða samfélagslegum áhrifum Þjóðgarðsins verði stundaðar innan hans. Æskilegt er að þær fari fram í samráði við fagstofnanir. Rannsóknir og vaktanir verða nýttar við stjórnun Þjóðgarðsins og til fræðslu eftir föngum.

Samkvæmt 74. gr laga um náttúruvernd nr. 60/2013 ber Náttúrufræðistofnun Íslands ábyrgð á vöktun lykilorða íslenskrar náttúru að því marki sem hún er ekki falin öðrum stofnunum. Stofnunin á að vinna heildstæða áætlun um vöktun og skipuleggja framkvæmd hennar. Jafnframt á Náttúrufræðistofnun að vinna vöktunaráætlun fyrir friðlýst svæði í samráði við Umhverfisstofnun, sem skal vera hluti stjórnunar- og verndaráætlunar viðkomandi svæðis. Ekki er búið að vinna vöktunaráætlun fyrir Þjóðgarðinn Snæfellsjökul en þegar því er lokið mun hún verða viðauki við þessa stjórnunar- og verndaráætlun.

Á heimasíðu Náttúrufræðistofnunar Íslands má finna frekari upplýsingar um vöktun náttúruverndarsvæða.

Þjóðgarðurinn vinnur ástandsmat árlega á völdum áfangastöðum en í því felst m.a. vöktun álags á náttúru svæðisins sbr. kafla um ástandsmat.

Stefnt er að því að endurskoða og uppfæra fornleifaskráningu innan þjóðgarðsins og stuðla að rannsóknum á þeim minjum sem eru innan hans sbr. kafla um menningarminjar.

Í auglýsingu um þjóðgarðinn segir að aðrar náttúrufarsrannsóknir en lögbundnar rannsóknir fagstofnana séu háðar leyfi Umhverfisstofnunar. Niðurstöður rannsókna skulu vera aðgengilegar Umhverfisstofnun og Náttúrufræðistofnun Íslands. Veiting leyfa vegna rannsókna á menningarminjum fer skv. lögum nr. 80/2012 um menningarminjar.

Árlegar aðgerðir

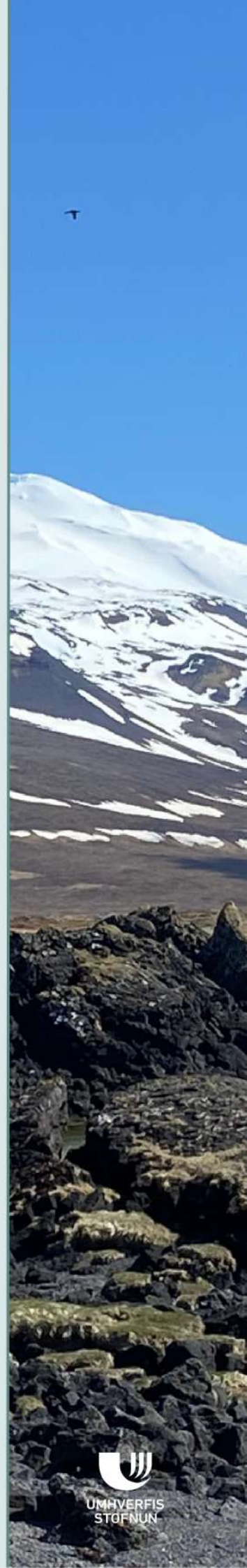
- Starfsmenn þjóðgarðsins taki þátt í rannsóknum innan hans eftir föngum.

Heimildaskrá

1. Bjarni F. Einarsson. (1999). Írskubúðir: landnámsbýli á utanverðu Snæfellsnesi: skýrsla um fornleifarannsóknir haustið 1999. Sótt af <https://rafhladan.is/handle/10802/14315>
2. Bjarni F. Einarsson. (1996). Fornleifaskrá fyrirhugaðs þjóðgarðs á utanverðu Snæfellsnesi. Bráðabirgðaskrá. Reykjavík, Þjóðminjasafn, fornleifaskráning.
3. Bornaechaea, P.G. & Arnþór Garðarsson. (2006). Fuglabjörg á Snæfellsnesi árið 2005. Bliki 27: 4 bls.
4. Einar Haukur Kristjánsson og Haukur Jóhannesson. (1982). Árbók 1982. Ísafoldarprentsmiðja: Ferðafélag Íslands.
5. Fornleifanefnd. (1990). Skrá um friðlýstar fornleifar, fyrsta útgáfa 1990. Sótt 21.11.2020 af: <http://www.minjastofnun.is/media/skjol-i-grein/fridlysingaskra-med-vidbotum.pdf>
6. Forsætisráðuneytið. Stefna um samþykki fyrir nýtingu lands og landsréttinda í þjóðlendum. Sótt af <https://www.stjornarradid.is/library/02-Rit--skyrslur-og-skrar/Stefna%20um%20sam%3%beykki%20fyrir%20n%3%bdtingu%20lands%20og%20landsr%3%a9ttinda%20%3%ad%20%3%bej%3%b3%3%b0lendum.pdf>
7. Guðmundur Ólafsson. (1989). Írskrbrunnur á Gufuskálum og fleiri minjar á Snæfellsnesi. Þjóðminjasafn Íslands. Reykjavík. Sótt af
8. Hagfræðistofnun Háskóla Íslands. (2018). Skýrsla nr. C18:08. Áhrif friðlýstra svæða á framleiðslu og atvinnu í næsta umhverfi. Sótt af https://www.stjornarradid.is/library/02-Rit--skyrslur-og-skrar/Ahrif_fridlystra_svaeda_5.pdf
9. Haraldur Sigurðsson. (2017). Snæfellsjökull: Art, Science and History of an Icelandic Volcano. Vulkan ehf, Iceland.
10. Hákon Ásgeirsson. (2010). Orsök viðkomubrests hjá ritu Rissa tridactyla í þremur vörpum á Snæfellsnesi. B.S. ritgerð, Umhverfiseild, Landbúnaðarháskóli Íslands. 25 bls.
11. Helgi Þorláksson. (1997). Þjóðgarður undir Jökli. Um sögukafla fyrir verndaráætlun.
12. Handrit. Unnið fyrir undirbúningsnefnd fyrir þjóðgarð á utanverðu Snæfellsnesi.
13. Hrafnhildur Hannesdóttir. (2021). Kort af Snæfellsjökli, breytingar á útlinum jökuls.
14. Hús og skipulag ehf. (2018). Aðalskipulag Snæfellsbæjar 2015-2031. Sótt af <https://snb.is/thjonusta/skipulag/adalskipulag/>
15. Íslensk eldfjallavefsjá. <https://islenskeldfjoll.is>
16. Kristinn Haukur Skarphéðinsson, Bogný Katrínardóttir, Guðmundur A. Guðmundsson og Svenja N.V. Auhage. (2016). Mikilvæg fuglasvæði á Íslandi. Fjölrit Náttúrufræðistofnunar Nr. 55. 295 s. Sótt af http://utgafa.ni.is/fjolrit/Fjolrit_55.pdf
17. Lilja Björk Pálsdóttir. (2009). Forleifakönnun á verbúðarleifum á Gufuskálum, Snæfellsnesi. Bráðabirgðaskýrsla. Forleifastofnun Íslands. Reykjavík.
18. Minjastofnun Íslands. Sótt af <https://www.map.is/minjastofnun/>
19. Minjastofnun Íslands. Strandminjar-skráningarskýrsla fyrir minjaheildir. Sótt af https://skyrslur.minjastofnun.is/Fornleifaskr%C3%A1ning_Sk%C3%BDrslur/Verkefni_1851_%20minjaheildir.pdf
20. Minjastofnun Íslands. Vesturland Malarrifsviti Malarrif. Sótt af <https://www.minjastofnun.is/hus-og-mannvirki/fridlyst-hus-og-mannvirki/vesturland/nr/494>
21. Náttúrufræðistofnun Íslands. Sótt af <https://www.ni.is/greinar/flatlendisvotn>
22. Náttúrufræðistofnun Íslands. Sótt af <http://vistgerdakort.ni.is/>
23. Náttúrufræðistofnun Íslands. Válisti fugla 2018. Sótt af <https://www.ni.is/midlun/utgafa/valistar/fuglar/valisti-fugla>
24. Óbyggðanefnd. (2019). Úrskurður óbyggðanefndar Mál nr. 1/2018 Snæfellsjökull og landsvæði sunnan og austan hans. Sótt af https://obyggdanefnd.is/wp-content/uploads/09B_2018-1_urskurdur.pdf
25. Ragnar Edvardsson. (2018). Fornleifaskráning strandminja frá Hellnum að Ólafsvík á Snæfellsnesi. Viðbætur. Rannsóknasetur Háskóla Íslands á Vestfjörðum. Bolungarvík. Sótt af https://skyrslur.minjastofnun.is/Fornleifaskr%C3%A1ning_Sk%C3%BDrslur/Verkefni_1851_strandminjar%20fr%C3%A1%20Hellnum%20a%C3%B0%20%3%93lafsv%C3%A%20Dk_vi%C3%B0b%C3%B3t.pdf

26. Ragnar Edvardsson. (2018). Fornleifaskráning strandminja frá Hellnum að Ólafsvík á Snæfellsnesi. Viðbætur. Rannsóknasetur Háskóla Íslands á Vestfjörðum. Bolungarvík. Sótt af https://skyrslur.minjastofnun.is/Fornleifaskr%C3%A1ning_Sk%C3%BDrslur/Verkefni_1851_strandminjar%20fr%C3%A1%20Hellnum%20a%C3%B0%20%C3%93lafsv%C3%ADk_v%C3%B0b%C3%B3t.pdf
27. Ragnar Edvardsson. (2017). Fornleifaskráning strandminja frá Hellnum að Ólafsvík á Snæfellsnesi. Rannsóknasetur Háskóla Íslands á Vestfjörðum. Bolungarvík. Sótt af https://skyrslur.minjastofnun.is/Fornleifaskr%C3%A1ning_Sk%C3%BDrslur/Verkefni_1851_strandminjar%20fr%C3%A1%20Hellnum%20a%C3%B0%20%C3%93lafsv%C3%ADk.pdf
28. Rögnvaldur Guðmundsson. (2014). Þjóðgarðurinn Snæfellsjökull ferðamenn 2004-2013. Rannsóknir & ráðgjöf ferðapjónustunnar. Samantekt unnin fyrir Umhverfisstofnun. Hafnarfjörður.
29. Sindri Ellertsson Csillag. (2015). Seljabúskapur á norðanverðu Snæfellsnesi. Skýrsla III. Fornleifafræðistofan. Reykjavík. Sótt af https://skyrslur.minjastofnun.is/Fornleifaskr%C3%A1ning_Sk%C3%BDrslur/Verkefni_1750_Seljab%C3%BAskapur%20%C3%A1%20nor%C3%B0anver%C3%B0u%20Sn.%20III.pdf
30. Sæmundur Kristjánsson. (2022). Undir Jökli: Frá Búðum að Ennisfjalli. Árbók Ferðafélags Íslands 2022. Lettland.
31. VSÓ RÁÐGJÖF. (2011). Ferðamannavegur á Snæfellsnesi.
32. Yann Kolbeinsson og Þorkell Lindberg Þórarinsson. (2020). Bjargfuglavöktun 2020 – 2022. NNA-2006. Náttúrustofa Norðausturlands. Húsavík.
33. Yann Kolbeinsson og Þorkell Lindberg Þórarinsson. (2018). Vöktun bjargfuglastofna 2018. Framvinduskýrsla. NNA-1804. Náttúrustofa Norðausturlands. Húsavík.
34. Þorsteinn Jósepsson og Steindór Steindórsson. (1980). Landið þitt Ísland. Reykjavík: Örn og Örlygur.

3. Sérreglur

Sérreglur

Sérstakar reglur um umferð manna og dvöl í Snæfellsjökulspjóðgarði sem settar eru í samræmi við ákvæði 2. mgr. 81. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd eru eftirfarandi:

1. Ávallt skal fylgja skilgreindum ferðaleiðum þar sem þær eru til staðar, sbr. kafla um ferðaleiðir.
2. Umhverfisstofnun er heimilt að loka tímabundið viðkvæmum svæðum, vegna gróðurverndar, lífríkisverndar eða yfirvofandi hættu og beina gestum svæðisins um aðrar leiðir sbr. kafla um ferðaleiðir.
3. Þeir sem hyggjast setja upp næturhólf fyrir hesta sæki um leyfi þjóðgarðsins. Sama gildir um þá sem ætla að fara með stærri hóp en tuttugu hesta um svæðið. Sótt er um leyfi á heimasíðu þjóðgarðsins. Sjá kafla um reiðleiðir og áningarstaði.
4. Almennt er óheimilt að hafa næturdvöl og tjalda innan þjóðgarðsins og er ferðafólki bent á tjaldsvæði í nágrenni hans. Fólki sem kemur inn í þjóðgarðinn fótgangandi eða á reiðhjóli með allan sinn farangur er þó heimilt að tjalda hefðbundnum viðlegutjöldum til einnar nætur á skilgreindum tjaldstöðum sbr. auglýsingu nr. 935/2021. Ef um fleiri en þrjú tjöld er að ræða, skipulagða hópferð eða ef tjaldað er til fleiri en einnar nætur þarf leyfi þjóðgarðsins. Tjaldstaður vísar til þess að ekki er um skipulagt tjaldsvæði að ræða. Sjá kafla um tjaldstaði.
5. Til verndar lífríki þjóðgarðsins og til að valda sem minnstu ónæði fyrir gesti er einungis heimilt að lenda þyrlum innan þjóðgarðs á ákveðnum tímum og á skilgreindum lendingarstöðum. sbr. kafla um mönnuð loftför. Leyfi Umhverfisstofnunar þarf vegna undantekninga frá þeirri reglu.
6. Vegna lífríkisverndar og til að tryggja góða upplifun gesta er óheimilt að fljúga fjarstýrðum loftförum innan þjóðgarðsins á tímabilinu 15. apríl - 15. september nema að fengnu leyfi Umhverfisstofnunar sbr. kafla um fjarstýrð loftför. Bannið gildir um svæðið meðfram ströndinni og neðan Útnesvegar. Svæðið verður merkt inn á kort þjóðgarðsins. Undanþegnar banninu eru leitar- og björgunaraðgerðir, starfsemi Landhelgisgæslunnar, sbr. lög nr. 80/2022 og reglugerð nr. 1185/2012 og þær stofnanir sem sinna lögbundnum rannsóknum og eftirlitshlutverki með náttúru- og menningarminjum.

UMHVERFIS
STOFNUN